

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 94 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Midlertidig lov om tilpasninger
i prosessregelverket som følge av utbruddet
av covid-19 mv.

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	5	Signaturløsninger og avsigelse av rettslige avgjørelser mv.	17
			5.1	Gjeldende rett	17
2	Bakgrunnen for lovforslaget	6	5.2	Forslaget i høringsnotatet og høringsinstansenes syn	17
2.1	Behovet for en midlertidig lov	6	5.3	Departementets vurdering og forslag	18
2.2	Høringen	7			
3	Fjernmøter og fjernavhør i domstolene	9	6	Internasjonalt rettslig samarbeid	21
3.1	Gjeldende rett	9	6.1	Krav til utleveringsbegjæring fra fremmed stat	21
3.2	Forslaget i høringsnotatet og høringsinstansenes syn	9	6.2	Elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger fra fremmed stat	22
3.3	Departementets vurdering og forslag	11			
4	Skriftlig behandling av straffesaker og straffeprosessuelle tvangsmidler i domstolene	13	7	Økonomiske og administrative konsekvenser	24
4.1	Gjeldende rett	13	8	Merknader til de enkelte bestemmelser i lovforslaget ...	25
4.2	Forslaget i høringsnotatet og høringsinstansenes syn	13			
4.3	Departementets vurdering og forslag	14		Forslag til midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.	32

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 94 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 24. april 2020,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i denne proposisjonen en midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket for deler av justissektoren. Formålet er å avhjelpe konsekvensene utbruddet av covid-19 har for saksavviklingen i domstolene, politiet og påtalemyndigheten. Forslaget innebærer at reglene fastsatt i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19, videreføres i en midlertidig lov.

Forslaget til midlertidig lov utfyller, supplerer og fraviker enkelte prosessregler i blant annet tvisteloven, straffeprosessloven og domstolloven. Formålet med den midlertidige loven er å gjøre det enklere for domstolene og andre aktører i jus-

tissektoren å avvikle saker i den situasjonen som har oppstått etter utbruddet av covid-19. Etter lovforslaget utvides domstolenes adgang til å holde fjernmøte og gjennomføre fjernavhør, og det åpnes for mer bruk av skriftlig behandling av straffesaker og straffeprosessuelle tvangsmidler. Videre foreslås det midlertidige løsninger for signering og avsigelse av rettslige avgjørelser. Det foreslås også en regel om at utleveringsbegjæringer skal anses mottatt ved elektronisk oversendelse, og at rettsanmodninger kan mottas elektronisk fra stater utenfor EU og Schengen.

De midlertidige reglene foreslås å gjelde frem til 31. desember 2020, med mindre Stortinget i senere lovvedtak skulle bestemme noe annet.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Behovet for en midlertidig lov

Utbruddet av covid-19 har fått alvorlige konsekvenser for justissektoren. Regjeringen innførte 12. mars 2020 en rekke inngripende tiltak for å hindre spredning av covid-19 i befolkningen og opprettholde tilstrekkelig kapasitet i helse- og omsorgstjenesten. Blant tiltakene var karantene- og isolasjonsregler og anbefalinger om å holde fysisk avstand til andre personer. Tiltakene påvirket nesten umiddelbart saksavviklingen i domstolene, politiet og påtalemyndigheten.

Domstoladministrasjonen anbefalte 12. mars 2020 domstolene å innrette seg etter tiltakene og redusere driften for å begrense smittespredningen i samfunnet. Domstolene ble bedt om kun å utføre de mest nødvendige og presserende oppgavene, slik som varetektsfengslinger og saker om rettslig prøving av administrative tvangsvedtak. Driften i domstolene for øvrig stoppet nesten helt opp. Konsekvensene av dette er et stort antall utsatte og avlyste rettsmøter.

Domstolene er en sentral samfunnsfunksjon, og et velfungerende rettsapparat er grunnleggende i et demokratisk samfunn. Dette gjelder ikke minst i krisetider og ekstraordinære situasjoner. Et stort antall utsettelse fører til en opphopning av saker og store restanser i domstolene, og dette vil kunne påvirke saksbehandlingstiden i lang tid etter at smitteverntiltakene oppheves og man er tilbake i en normalsituasjon. Dette har betydelig negative ringvirkninger for samfunnet og den enkelte borgers rettssikkerhet, og vil over tid kunne svekke tilliten til rettsvesenet. Lang saksbehandlingstid vil også kunne bryte med den enkeltes rett til å få sin sak avgjort av en uavhengig og upartisk domstol innen rimelig tid, jf. Grunnloven § 95.

En reduksjon i saksavviklingen i domstolene vil kunne få negative konsekvenser for behandlingen av både straffesaker og sivile rettsvister. I straffesakene blir behovet for straff mindre og ulempene større etter hvert som tiden går. Et langt tidsforløp vil også kunne utgjøre en stor belastning for tiltalte, fornærmede, vitner og andre berørte personer. Det følger av langvarig

straffutmålingspraksis at for lang saksbehandlingstid skal gi seg utslag i straffen, se straffeloven § 78 bokstav e og HR-2016-225-S. Ettersom mange bevis svekkes over tid, vil videre muligheten til å gjennomføre en effektiv og rettssikker straffesaksbehandling kunne bli skadelidende dersom saksbehandlingen blir for lang. Når det gjelder sivile saker, vil det kunne være både kostbart og belastende for partene å måtte vente lenge på rettsavklaring. Et stort antall uavklarte rettsvister er også ugunstig fra et samfunnsøkonomisk ståsted.

På denne bakgrunn er det behov for regler som legger til rette for en forsvarlig og trygg saksavvikling så lenge smitteverntiltakene opprettholdes. Slike regler ble fastsatt ved midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19. Forskriften inneholder blant annet bestemmelser som utvider domstolenes adgang til å benytte fjernmøteteknologi og behandle visse saker skriftlig, samt midlertidige løsninger for signering og avsigelse av rettslige avgjørelser. Forskriften ble fastsatt med hjemmel i midlertidig lov 27. mars 2020 nr. 17 om forskriftshjemmel for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 mv. (koraloven) § 2. I statsrådsforedraget viste departementet til at formålet ikke raskt nok kunne ivaretas gjennom normal lovbehandling i Stortinget, jf. koraloven § 1 annet ledd. Koraloven trådte i kraft 27. mars 2020 og oppheves etter én måned, jf. loven § 7. Forskriften faller bort når koraloven opphører å gjelde, jf. koraloven § 4 annet ledd.

Den midlertidige forskriften har hatt stor betydning for saksavviklingen i domstolene i perioden etter ikrafttredelsen 27. mars 2020. Domstoladministrasjonen har estimert at 40 prosent av saker med hovedforhandling og ankeforhandling kan gjennomføres med reglene i den midlertidige forskriften. Uten slike regler antas det at saksavviklingen vil ligge på omtrent ti prosent av normalt nivå. En unnlattelse av å videreføre reglene vil dermed føre til en ytterligere oppbygning av restanser som det vil være svært krevende og kostbart å redusere, se punkt 7 om

forslagets økonomiske og administrative konsekvenser.

Departementet foreslår i denne proposisjonen at reglene i forskriften inntas i en midlertidig lov. Selv om det er usikkert hvor lenge smitterisikoen vil vedvare og hvilke tiltak og anbefalinger som vil gjelde fremover i tid, kan det være at det i mange måneder fremover er nødvendig med tilpasninger av prosessregelverket for å gjøre det mulig å opprettholde en viss saksavvikling i domstolene og i andre deler av justissektoren. Forskriftsreglene bør derfor videreføres i en midlertidig lov som skal gjelde inntil det ikke lenger er behov for slike tilpasninger. Varigheten av de midlertidige reglene bør ikke som i dag være avhengig av at Stortinget periodevis forlenger koronaloven. Dette er lite forenlig med hensynet til forutberegnelighet. Videre tilsier generelt både demokrati-hensynet og rettssikkerhetshensyn at sentrale saksbehandlingsregler vedtas som lov og ikke gjennom forskriftsregulering.

Departementet foreslår at den midlertidige loven skal gjelde i tidsrommet frem til 31. desember 2020. Dersom konsekvensene av utbruddet av covid-19 vedvarer, vil Stortinget kunne forlenge lovens varighet i et nytt lovvedtak. Det vil også kunne være aktuelt å oppheve loven dersom det ikke lenger er behov for den.

I Prop. 76 L (2019–2020) foreslår departementet å forlenge varigheten av koronaloven med én måned frem til 27. mai 2020. Dersom Stortinget vedtar lovforslaget, vil midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 forlenges tilsvarende. Departementet understreker at det av hensyn til saker som verserer for domstolene, er viktig at den midlertidige forskriften ikke bortfaller før den midlertidige loven som foreslås i denne proposisjonen, kan tre i kraft.

2.2 Høringen

Høringen av forslagene i denne proposisjonen ble gjennomført forut for fastsettelsen av forskrift 27. mars 2020 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren som følge av utbrudd av covid-19. Et høringsnotat med forslag til slik forskrift ble sendt på høring 24. mars 2020 med høringsfrist 25. mars 2020. I høringsnotatet ble det foreslått å utvide adgangen til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør i domstolene, utvide adgangen til skriftlig behandling i domstolene, åpne for fleksible løsninger for signering av dokumenter, herunder rettslige avgjørelser i domstolene og påtaleunntatelser i politiet og påtalemyndigheten,

og å tilrettelegge for elektronisk oversendelse av utleveringsbegjæringer. Forslagene i høringsnotatet bygget særlig på innspill fra *Domstoladministrasjonen, Riksadvokaten, Politidirektoratet, Regjeringsadvokaten, Den norske Dommerforening, Advokatforeningen, Borgarting lagmannsrett og Oslo tingrett.*

Departementet mottok i underkant av 60 hørings svar. Følgende avga hørings svar:

Domstoladministrasjonen, Norges Høyesterett, Agder lagmannsrett, Borgarting lagmannsrett, Eidsivating lagmannsrett, Frostating lagmannsrett, Gulating lagmannsrett, Hålogaland lagmannsrett, Asker og Bærum tingrett, Drammen tingrett, Fredrikstad tingrett og Halden tingrett, Inntrøndelag tingrett, Jæren tingrett, Kongsberg og Eiker tingrett, Nedre Romerike tingrett og Øvre Romerike tingrett, Nord-Troms tingrett, Oslo tingrett, Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett, Søre Sunnmøre tingrett, Vestfold tingrett, Akershus og Oslo jordskifterett, Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett, Den norske Dommerforening, Den norske Dommerforening i Sør-Trøndelag tingrett, Riksadvokaten, Agder statsadvokatembeter, Det nasjonale statsadvokatembetet, Hedmark og Oppland statsadvokatembeter, Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter, Møre og Romsdal statsadvokatembeter, Oslo statsadvokatembeter, Rogaland statsadvokatembeter, Troms og Finnmark statsadvokatembeter, Trøndelag statsadvokatembeter, Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter, Økokrim, Politidirektoratet, Advokatforeningen, De faste forsvarerne ved Høyesterett, Generaladvokaten, Juristforbundet, Politijuristene, Samarbeidsutvalget for forliksråd og namsmenn, Norges institusjon for menneskerettigheter, Regjeringsadvokaten, Advokatfirmaet Glittertind, Landsorganisasjonen i Norge, Næringslivets Hovedorganisasjon, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Stine Sofies Stiftelse, Anna Nylund, Heidi Tavlan, Knut Storvik, Stein Dons Heinffell, Vegard Rosenvinge Lauvdahl, og Ørnulf Øyen og Gert Johan Kjelby.

Høringsinstansene sluttet seg i det vesentlige til departementets problembeskrivelse og støttet i stor utstrekning forslagene. Forslagene ble i hovedsak ansett som nødvendige og forholdsmessige. Departementet foretok på bakgrunn av hørings svarene enkelte endringer sammenlignet med forslaget som ble sendt på høring. En mer detaljert redegjørelse for høringsinnspillene er gitt i forbindelse med omtalen av de enkelte forslagene nedenfor.

Justis- og beredskapsdepartementet sendte 1. april 2020 ut et høringsbrev hvor det ble bedt

om høringsinstansenes syn på om varigheten av koronaloven burde forlenges. Det ble også foreslått enkelte mindre endringer i loven. Høringsfristen var 8. april 2020. Alle høringsinstansene var positive til å forlenge loven. *Agder lagmannsrett, Domstoladministrasjonen, Juristforbundet, Norges Høyesterett* og *Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett* uttalte seg særskilt om midlertidig forskriften 27. mars 2020 om tiltak og forenklinger innenfor justissektoren, og ga uttrykk for at reglene er viktige for å avhjelpe konsekvensene utbruddet av covid-19 har for av domstolenes drift og kjerneoppgaver. *Den norske Dommerforening* pekte på at det bør vurderes om forskriftsreglene med hjemmel i koronaloven er av en slik karakter

at de bør bli behandlet som midlertidig lov. Instansen viste videre til at det ikke kunne utelukkes at epidemien ville bli langvarig, og at demokratienssynet taler for at lovs form burde benyttes. *Norges Høyesterett* uttalte at «[t]iltakene som er iverksatt i medhold av loven er helt nødvendige for at Høyesterett skal kunne behandle straffesaker der anke over dom er fremmet til ankebehandling». *Domstoladministrasjonen* understreket at konsekvensene av covid-19-situasjonen for domstolenes virksomhet fremdeles er uavklart. En mer omfattende redegjørelse for høringsinstansenes syn på spørsmålet om forlengelse av koronaloven fremgår av Prop. 76 L (2019–2020) punkt 5.

3 Fjernmøter og fjernavhør i domstolene

3.1 Gjeldende rett

Fjernmøter er møter hvor ikke alle deltakerne er til stede samme sted, men deltar ved hjelp av fjernmøteutstyr, for eksempel som en telefon- eller videokonferanse. Fjernavhør er avhør hvor den som avhøres ikke er til stede, men avhøres ved hjelp av fjernmøteutstyr.

I straffesaker kan rettsmøter om forlengelse av fengslingsfristen (fengslingsforlengelser) holdes som fjernmøter med bildeoverføring etter straffeprosessloven § 185 fjerde ledd tredje punktum når retten finner det ubetenkelig, og rettsmøtet ellers ville medført omkostninger som ikke står i rimelig forhold til betydningen av at siktede møter. Det kreves likevel samtykke fra siktede til fjernmøte dersom retten samtidig skal behandle spørsmål om ileggelse eller forlengelse av isolasjon etter § 186 a, og dersom det har gått mer enn 90 dager siden siktede sist hadde rett til å få fengslingsspørsmålet behandlet i ordinært rettsmøte. Påtalemyndigheten og siktede skal gis anledning til å uttale seg før beslutning om fjernmøte tas, og siktede skal sikres adgang til direkte og fortrolig kommunikasjon med forsvareren under møtet.

Rettsmøter om pådømmelse av saker uten tiltalebeslutning og hovedforhandling (tilståelsesdom), kan holdes som fjernmøter med bildeoverføring etter straffeprosessloven § 248 fjerde ledd når siktede samtykker, og retten finner det ubetenkelig ut fra formålet med rettsmøtet og øvrige omstendigheter.

Vitner og sakkyndige kan avhøres for retten ved fjernavhør etter straffeprosessloven § 109 a, jf. § 149 a, når de ikke har møteplikt på grunn av den geografiske begrensning i § 109, eller andre særlige forhold gjør fjernavhør ønskelig. Når en forklaring kan være særlig viktig, eller hvor andre forhold gjør det betenkelig, bør fjernavhør likevel bare gjennomføres dersom den som skal avgi forklaring, ikke har møteplikt, eller vilkårene for å pålegge tiltalte eller andre å forlate rettssalen etter § 284 første ledd første, fjerde eller femte punktum er oppfylt.

Nærmere regler om fjernmøter og fjernavhør er gitt i forskrift 12. august 2011 nr. 835 om fjernmøter og fjernavhør i straffesaker.

I sivile saker kan rettsmøter helt eller delvis holdes som fjernmøter etter tvisteloven § 13-1 når det er særskilt bestemt eller partene samtykker. Rettsmøter om den videre behandlingen av saker (planmøter) etter § 9-4, og rettsmøter under saksforberedelsen etter § 9-5, jf. § 29-14 tredje ledd, kan også holdes som fjernmøter. Det samme gjelder rettsmøter til sluttbehandling av saker i småkravprosess etter § 10-3. I Høyesterett kan stemmegivningen skje i fjernmøte etter § 13-1 når partene samtykker.

Parter, vitner og sakkyndige kan avhøres for retten ved fjernavhør etter tvisteloven § 21-10 når direkte avhør ikke lar seg gjennomføre eller er spesielt byrdefullt eller kostnadskrevenende. Når en forklaring kan være særlig viktig, eller hvor andre forhold gjør det betenkelig, bør fjernavhør ikke foretas. Det kan likevel alltid gjennomføres fjernavhør når kostnadene eller ulempene med forklaring direkte for retten er store i forhold til betydningen tvisten har for partene.

Nærmere regler om fjernmøter og fjernavhør er gitt i forskrift 21. desember 2007 nr. 1605 til tvisteloven (tvistelovforskriften).

3.2 Forslaget i høringsnotatet og høringsinstansenes syn

Departementet foreslo i høringsnotatet 24. mars 2020 å utvide adgangen til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør i domstolene.

Forskriftsutkastet § 2 gikk i hovedtrekk ut på at retten skulle kunne beslutte fjernmøter og fjernavhør når det var nødvendig og ubetenkelig. Hjemmelen var ment å være fleksibel, og nødvendighets- og ubetenkelighetsvilkåret måtte vurderes i den enkelte sak. Partene skulle gis anledning til å uttale seg før beslutning tas, og beslutningen skulle ikke kunne ankes, alternativt verken ankes eller brukes som ankegrunn.

Følgende høringsinstanser støttet i det vesentlige forslaget i høringsnotatet: *Advokatfirmaet Glittertind, Agder lagmannsrett, Agder statsadvokatembeter, Borgarting lagmannsrett, Den norske Dommerforening, Det nasjonale statsadvokat-*

embetet, Domstoladministrasjonen, Eidsivating lagmannsrett, Fredrikstad tingrett og Halden tingrett, Frostating lagmannsrett, Generaladvokaten, Hedmark og Oppland statsadvokatembeter, Hålogaland lagmannsrett, Jæren tingrett, Kongsberg og Eiker tingrett, Nedre Romerike tingrett og Øvre Romerike tingrett, Nord-Troms tingrett, Næringslivets Hovedorganisasjon, Oslo tingrett, Politidirektoratet, Politijuristene, Regjeringsadvokaten, Riksadvokaten, Søre Sunnmøre tingrett, Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett, Troms og Finnmark statsadvokatembeter, Vestfold tingrett, Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter og Økokrim.

Høringsinstansene som uttalte seg om vilkårene for fjernmøter og fjernavhør – nødvendig og ubetenkelig – støttet disse. Dette gjaldt blant annet *Den norske Dommerforening, Advokatforeningen* og *Riksadvokaten*. *Agder lagmannsrett* sluttet seg uttrykkelig til en forutsetning i høringsnotatet om at nødvendighetsvilkåret ikke skulle praktiseres strengt. *Landsorganisasjonen i Norge* var derimot kritisk til dette i lys den foreslåtte begrensningen i adgangen til å anke slike beslutninger, se nærmere under.

Forskriftsutkastet § 2 annet ledd annet punktum inneholdt følgende alternative tilføyelse, som var markert med skarpe klammer: «I straffesaker bør det særlig legges vekt på sakens karakter og siktedes rettigheter, og siktede skal sikres adgang til fortrolig kommunikasjon med sin forsvarer under møtet.» Denne alternative tilføyelsen fikk bred støtte i høringen. Noen av høringsinstansene ønsket seg likevel ytterligere retningslinjer for praktiseringen av ubetenkelighetsvilkåret. *Oslo tingrett* foreslo for eksempel å utvide listen i merknadene over forhold som kunne være relevante ved vurderingen med momentene antall involverte aktører, hensynet til fornærmede og vitner, sakens kompleksitet, omfanget av en eventuell bevisførsel og sakens alvorlighetsgrad. *Ørnulf Øyen* og *Gert Johan Kjølby* foreslo at det kunne fremgå av bestemmelsen at det særlig skulle legges vekt på for eksempel hvilken type avgjørelse domstolen skal treffe, sakens karakter, hvor mye det haster å treffe en avgjørelse, i hvilken grad tiltaket kan påvirke sakens opplysning, og om partene kan ivareta sine interesser på en betryggende måte også med tiltaket, herunder om tiltaket påvirker partene i sivile saker negativt på en ulik måte eller er betenkelig av hensyn til siktedes forsvar. Disse innspillene ble tatt til følge ved at momentene ble gjenspeilet i merknadene til forskriften.

Noen høringsinstanser etterlyste også nærmere retningslinjer for bruk av ulike tekniske løs-

ninger, herunder om forholdet mellom løsninger som bare overfører lyd og løsninger som også overfører video. Hvorvidt et fjernmøte holdes eller fjernavhør gjennomføres som telefon- eller videokonferanse, bør etter departementets syn kunne være et moment i totalvurderingen som skal foretas etter den generelle fjernmøte- og fjernavhørsregelen. Dette ble på denne bakgrunn signalisert tydeligere i momentlisten i merknadene til forskriften. Departementet er likevel av den oppfatning at videokonferanseløsninger bør brukes hvor det er mulig og hensiktsmessig.

Forutsetningen om at fjernmøter og fjernavhør skulle kunne besluttes uten samtykke fra partene fikk støtte av dem som uttalte seg om dette, unntatt *Landsorganisasjonen i Norge*. Høringsinstansen kunne ikke se at prinsippet om muntlig og umiddelbar bevisførsel ble ivaretatt i tilstrekkelig grad, viste til at partene kjenner saken best og er best egnet til å vurdere betydningen av muntlig og umiddelbar bevisførsel og anså det som viktig for rettssikkerheten å operere med et krav om samtykke til fjernmøter. Det var for øvrig bred enighet mellom høringsinstansene om at partene burde gis anledning til å uttale seg før retten treffer beslutning om fjernmøte og fjernavhør. *Næringslivets Hovedorganisasjon* og *Den norske Dommerforening i Sør-Trøndelag tingrett* støttet en forutsetning om at det i alminnelighet burde legges betydelig vekt på partenes syn ved vurderingen, og sistnevnte mente dette med fordel også kunne fremgå av forskriften. *Hedmark og Oppland statsadvokatembeter* var imidlertid kritisk til dette premisset.

Forskriftsutkastet § 2 tredje ledd hadde en alternativ formulering om at en beslutning om fjernmøte eller fjernavhør ikke skulle kunne brukes som ankegrunn, også denne markert med skarpe klammer i høringsnotatet. Forslaget møtte stor motstand i høringen, blant annet fra *Advokatfirmaet Glittertind, Anna Nylund, Advokatforeningen, Den norske Dommerforening, Den norske Dommerforening i Sør-Trøndelag tingrett, Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter, Hålogaland lagmannsrett, Nord-Troms tingrett, Norges institusjon for menneskerettigheter, Oslo tingrett, Riksadvokaten, Rogaland statsadvokatembeter* og *Ørnulf Øyen* og *Gert Johan Kjølby*. *Agder lagmannsrett* derimot, støttet forslaget. Departementet sluttet seg til høringsinstansenes syn på dette punktet og videreførte ikke dette alternative forslaget i den midlertidige forskriften.

Noen av høringsinstansene uttalte seg også om prinsippet om at rettergangen skal være offentlig. *Den norske Dommerforening* fremhevet

at løsningene, i alle fall om bruken av dem blir utbredt over noe tid, må innrettes slik at kravene til offentlighet oppfylles. Dette pekte også *Nedre Romerike tingrett og Øvre Romerike tingrett og Næringslivets Hovedorganisasjon* på i sine høringsvar. *Norges institusjon for menneskerettigheter* bemerket videre at det vil være avgjørende for å opprettholde en offentlig rettergang at det god tid i forveien gis informasjon til pressen og annet publikum om hvilke muligheter det er for å følge rettsmøter ved fjernmøteløsninger. *Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett* ga uttrykk for at offentlighet og pressens deltakelse kan ivaretas vel så godt digitalt som ved fysisk oppmøte. *Kongsberg og Eiker tingrett* trakk frem at om journalister og andre interesserte ønsker å delta i fjernmøter, kan retten opprette forbindelser også til disse.

Vegard Rosenvinge Lauvdahl etterlyste en nærmere vurdering av rettsvitners deltakelse i fjernmøter. *Asker og Bærum tingrett* oppfattet utkastet slik at det ikke skulle være nødvendig å ha med rettsvitner i enedommersaker som behandles som fjernmøter.

Hedmark og Oppland statsadvokatembeter, Nedre Romerike tingrett og Øvre Romerike tingrett og Stein Dons Heinjell etterlyste en nærmere vurdering av forholdet til reglene om uteblivelse (fravær) i tilfeller hvor det ikke oppnås kontakt med noen som skal delta i et rettsmøte ved hjelp av fjernmøteløsninger.

3.3 Departementets vurdering og forslag

Domstolene og deres brukere har gitt uttrykk for at utsettelse og andre utfordringer knyttet til personlig kontakt og utbrudd av covid-19 bør avhjelpest ved blant annet å utvide adgangen til å holde fjernmøter. Disse innspillene bygger på et syn om at fjernmøter er et formålstjenlig alternativ til ordinære rettsmøter.

Departementet foreslår på bakgrunn av disse innspillene og høringsinstansenes syn i høringen av forskriftsutkastet å videreføre den utvidede adgangen til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør, jf. midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 § 2, i en midlertidig lov.

Den foreslåtte lovbestemmelsen skal på samme måte som hjemmelen i den midlertidige forskriften komme i tillegg til muligheten til å beslutte fjernmøter og fjernavhør i medhold av andre bestemmelser. Forslaget er generelt utformet og omfatter straffesaker og sivile saker samt saker som går etter spesialprosess. Departe-

mentet mener at den utvidede adgangen bør kunne benyttes når det er nødvendig og ubetenkelig. Den enkelte sak må vurderes konkret. Kravet om nødvendighet skal likevel ikke praktiseres strengt, men tolkes i lys av risikoen for smitte og alternative avhjelpende tiltak. Domstolen bør undersøke om det i stedet kan tilrettelegges for at rettsmøter holdes som ordinære møter, for eksempel ved å sørge for nødvendig avstand mellom aktørene, eller ved på annen måte å unngå personlig kontakt når deltakerne oppholder seg på samme sted. Hvorvidt det er ubetenkelig å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør, kan imidlertid stille seg ulikt i straffesaker og sivile saker. Det skal foretas en samlet vurdering, hvor det avgjørende skal være om det, alle forhold tatt i betraktning, vil være ubetenkelig å bruke fjernmøter eller fjernavhør. Se for øvrig merknadene til § 3.

Forslaget gjelder for domstolene i alle instanser, og det omfatter også hovedforhandling i tingrettene, ankeforhandling i lagmannsrettene, og ankeforhandlinger og andre rettsmøter i Høyesterett, inkludert stemmegivningen etter straffeprosessloven § 32 og tvisteloven § 19-4. I og med at bevisvurderingen under skyldspørsmålet ikke kan ankes til Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 306, og siden de fleste straffesaker i Høyesterett har sin tyngde på rene juridiske spørsmål, ligger forholdene etter departementets syn godt til rette for å holde fjernmøter også i siste instans. I høringen ga for øvrig flere høringsinstanser uttrykk for at det burde tydeliggjøres at forslaget også utvidet adgangen til beslutte fjernmøter og fjernavhør i jordskifterettene. Departementet presiserer derfor med dette at reglene gjelder i jordskifterettene så langt de passer, slik også tvisteloven § 13-1 kommer til anvendelse i dag så langt bestemmelsen passer for jordskifterettene etter jordskifte-loven § 6-1.

I straffesaker vil særlig sakens karakter og siktedes rettigheter være sentrale hensyn ved vurderingen av om det kan benyttes fjernmøter og fjernavhør. Departementet mener det ikke bør fremgå av lovteksten hvilke sakstyper som kan behandles i fjernmøte med hjemmel i bestemmelsen, men vil derimot fremheve enkelte sakstyper som synes særlig egnet for det. Tilståelsessaker etter straffeprosessloven § 248 er én slik sakstype. Det samme er fengslinger etter § 185, som det etter rettspraksis også er adgang til å avgjøre uten at siktede, aktor og forsvarer er til stede, ved såkalt kontorforretning. Rettsmøter om fengslingsforlengelser etter § 185 fjerde ledd bør, som etter gjeldende rett, også kunne holdes som fjern-

møter etter bestemmelsen. Saker om besøksforbud og oppholdsforbud etter straffeprosessloven kapittel 17 a og om opprettholdelse av førerkortbeslag etter vegtrafikkloven § 33 nr. 3 er andre sakstyper som synes egnet. Det samme gjelder, som påpekt i høringen av Oslo tingrett, rettsmøter om internering etter utlendingsloven § 106 b, både om førstegangsinternering og behandling av begjæring om forlenget internering. Saksforberedende rettsmøter bør for øvrig kunne holdes som fjernmøter også i straffesaker. Disse eksemplene tar ikke sikte på å være uttømmende. Fjernmøteløsninger bør i utgangspunktet kunne benyttes i alle sakstyper og ledd, og det må uavhengig av eksemplene uansett foretas en vurdering i den enkelte sak.

I høringen ble det stilt spørsmål ved om det skal delta et rettsvitne i fjernmøtene. Departementet understreker at det i fjernmøter som besluttes etter bestemmelsen som foreslås, skal være til stede et rettsvitne hvor domstolloven § 31 krever det. Dette innebærer at det i enedommersaker hvor det ikke møter forsvarer eller representant for påtalemyndigheten, må legges til rette for at rettsvitner kan delta i møtet på en betryggende måte, for eksempel ved at rettsvitnet deltar sammen med andre eller ved hjelp av en fjernmøteløsning. Dette sikrer, som fremhevet i høringen, notoritet, og deltakelse antas å kunne bidra positivt til tilliten til rettens avgjørelser.

I sivile saker forutsetter en beslutning om fjernmøte samtykke fra partene eller et særskilt rettslig grunnlag etter gjeldende rett. Det er etter departementets syn behov for å fravike samtykkekravet, og et forslag om dette fikk bred støtte i høringen. Selv om partene i den foreliggende situasjon må antas å ville samtykke i egnede saker, tilsier tilbakemeldinger fra domstolene og aktørene at det er behov for å kunne beslutte fjernmøter også uten samtykke. Etter departementets syn vil vurderingen av om det er ubetenkelig å bruke fjernmøte i sivile saker blant annet bero på om spørsmålene som behandles er egnet for drøftelse i fjernmøte, og om én eller begge parter er selvprosederende. Det vil ved vurderingen i praksis særlig være relevant å se hen til omfanget og arten av bevisførselen. Det foreslås heller ikke for de sivile sakene angitt hvilke sakstyper det egner seg å behandle i fjernmøter, men departementet vil fremheve at det kan være særlig aktuelt når tidsmomentet er av avgjørende betydning, for eksempel i saker om midlertidig sikring etter sjuende del i tvisteloven. Departementet finner ellers

grunn til å fremheve særskilt at det både etter gjeldende rett og forslaget skal være adgang til å gjennomføre rettsmeklinger og holde saksforberedende møter som fjernmøter. Se for øvrig merknadene til § 3.

Som en ordensregel, for å sørge for kontradiksjon om behandlingen og styrke tilliten til rettens avgjørelser, foreslår departementet at partene skal gis anledning til å uttale seg om spørsmålet om bruk av fjernmøter og fjernavhør. Retten skal derfor ta disse spørsmålene opp med partene i både straffesaker og sivile saker. Høringsinstansene var positive til denne uttaleretten, og ordningen harmonerer for øvrig godt med annen regulering av fjernmøter og fjernavhør. Straffeprosessloven § 93 c, § 109 a og § 185 og tvistelovforskriften § 10 og § 11 inneholder eksempelvis slike regler.

Offentlighetens interesse i å følge rettsaker bør tilstrebes ivaretatt også når det holdes fjernmøter, og det bør etter departementets syn legges til rette for at pressen og andre interesserte kan delta i rettsmøter så langt dette lar seg gjøre på en betryggende måte. Pressen og andre interesserte bør i rimelig tid gis informasjon om rettsmøter og om hvilke muligheter det er for å følge dem, slik Norges institusjon for menneskerettigheter trakk frem i høringen. Dette kan for eksempel gjøres gjennom fjernmøteløsninger, som fremholdt i høringen av Kongsberg og Eiker tingrett, eller gjennom løsninger for strømming av video på internett. Muligheten til å overvære fjernmøter kan potensielt medføre at personer som ellers ville vært forhindret fra å følge forhandlingene på grunn av avstander, kan følge disse uten å måtte reise.

På bakgrunn av høringen finner departementet grunn til å understreke at lovforslaget ikke er ment å skulle endre reglene om fravær slik de gjelder når det holdes fjernmøter og gjennomføres fjernavhør i medhold av andre bestemmelser enn her. Alminnelige regler om fravær og virkninger av dette kommer derfor til anvendelse.

Departementet foreslår også å klargjøre at det etter forslaget skal være adgang til å beslutte at tolking skal skje som fjerntolking når det er forsvarlig, se til sammenligning forskrift om fjernmøter og fjernavhør i straffesaker § 2 annet ledd, som bestemmer at retten på samme vilkår som i straffeprosessloven § 109 a kan beslutte at bruk av tolk i avhør kan skje ved hjelp av fjernmøte-teknologi.

4 Skriftlig behandling av straffesaker og straffeprosessuelle tvangsmidler i domstolene

4.1 Gjeldende rett

Etter straffeprosessloven står muntlighetsprinsippet og bevisumiddelbarhetsprinsippet særlig sterkt under hovedforhandlingen. Etter loven skal hovedforhandlingen være muntlig, og vitnemål og aktørenes innlegg presenteres direkte for retten, jf. straffeprosessloven § 278 første ledd og § 296 første ledd. Videre skal «[s]kriftlig bevis leses opp av den som fører beviset, når ikke retten bestemmer noe annet», jf. straffeprosessloven § 302. Domstolen kan dessuten bare bygge på de bevisene som er ført under hovedforhandlingen, jf. § 305. Etter § 85 første ledd bokstav a plikter siktede å møte til hovedforhandlingen.

Straffeprosessloven § 327 fastsetter at ankeforhandling gjennomføres etter de regler som gjelder for første instans, så langt de passer og ikke annet er bestemt. Etter § 333 kan likevel anker til lagmannsretten som gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen eller reaksjonsfastsettelsen – såkalte begrensede anker – behandles skriftlig hvis partene samtykker. Skriftlig behandling av straffutmålingsanker er imidlertid bare aktuelt hvis strafferammen er på seks år eller mindre. Det er ikke adgang til skriftlig behandling av anke over dom til Høyesterett. Ved siling av anker over dom til lagmannsretten og Høyesterett er derimot saksbehandlingen fullt ut skriftlig, jf. straffeprosessloven § 324, som fastslår at avgjørelser etter §§ 318–323 treffes uten partsforhandling. Anker over kjennelser og beslutninger avgjøres også etter skriftlig behandling, jf. § 385.

Utenfor hoved- og ankeforhandling er hovedregelen at saksbehandlingen langt på vei er skriftlig og bygger på middelbar bevisføring. For eksempel treffes avgjørelser om tvangsmidler i stor utstrekning på grunnlag av politiets saksdokumenter. For å sikre kontradiksjon, har partene imidlertid rett til å være til stede i rettsmøter under etterforskningen og komme med opplysninger og begjæringer, se straffeprosessloven § 244. Til andre rettsmøter enn hovedforhandlingen er siktede bare pliktig til å møte når retten

finner hans fremmøte nødvendig etter sakens stilling, jf. § 85 første ledd bokstav b.

Ved førstegangsfengslinger har påtalemyndigheten ikke plikt til å fremstille den siktede for tingretten hvis siktede motsetter seg det, og hans fremmøte ikke er nødvendig for å avgjøre fengslingsspørsmålet, se Rt. 2013 side 766 og straffeprosessloven § 85 annet ledd. I så fall må siktede samtykke til at spørsmålet om fengsling avgjøres uten hans tilstedeværelse, se Rt. 2011 side 589. Når det gjelder fengslingsforlengelser, har siktede på tilsvarende måte en rett til å være til stede i rettsmøtet, men kan også bli fremstilt mot sin vilje dersom retten finner det nødvendig, se § 185 fjerde ledd første og annet punktum. I sak om opprettholdelse av besøksforbud etter § 222 a siste ledd har både den et forbud skal beskytte og den forbudet er rettet mot, rett til å være til stede og til å uttale seg. Partene kan imidlertid gi avkall på denne retten. Det samme gjelder for siktede i saker om opprettholdelse av førerkortbeslag, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 3.

4.2 Forslaget i høringsnotatet og høringsinstansenes syn

I høringsnotatet 24. mars 2020 fremmet departementet i forskriftsutkastet §§ 3–5 forslag om skriftlig behandling av visse straffesaker og straffeprosessuelle tvangsmidler. På grunnlag av høringsinnspillene foretok departementet en rekke justeringer og endringer i statsrådsforedraget og forskriften.

Følgende høringsinstanser støttet i det vesentlige forslagene i høringsnotatet om å utvide adgangen til skriftlig behandling: *Agder lagmannsrett, Agder statsadvokatembeter, Anna Nylund, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Det nasjonale statsadvokatembetet, Dommerforeningen, Domstoladministrasjonen, Drammen tingrett, Fredrikstad tingrett og Halden tingrett, Frostating lagmannsrett, Hedmark og Oppland statsadvokatembeter, Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter, Hålogaland lagmannsrett, Inntronde-*

lag tingrett, Jæren tingrett, Kongsberg og Eiker tingrett, Nedre Romerike tingrett og Øvre Romerike tingrett, Nord-Troms tingrett, Næringslivets Hovedorganisasjon, Oslo statsadvokatembeter, Politidirektoratet, Politijuristene, Riksadvokaten, Søre Sunnmøre tingrett, Sør-Trøndelag tingrett og Fosen tingrett, Troms og Finnmark statsadvokatembeter, Trøndelag statsadvokatembeter, Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter, Økokrim og Ørnulf Øyen og Gert Johan Kjelby.

En rekke høringsinstanser hadde konkrete forslag til justeringer av forskriften § 3 om skriftlig behandling av visse enedommersaker i tingrettene. *Domstoladministrasjonen* og *Oslo tingrett* fremholdt at saker om fortsatt internering etter utlendingsloven § 106 b burde kunne behandles skriftlig på samme vilkår som fengslingsforlengelser etter straffeprosessloven. *Ørnulf Øyen* og *Gert Johan Kjelby* uttalte videre at skriftlig behandling av fengslingsforlengelser fremstår som lite betryggende når retten skal ta stilling til en begjæring om bruk av fullstendig isolasjon etter straffeprosessloven § 186 a, i hvert fall når siktede selv ikke samtykker. Departementet var enig i innspillene og tok dem til følge ved å endre ordlyden og merknadene.

Norges institusjon for menneskerettigheter fremholdt at det avgjørende ved skriftlig behandling av fengslingsforlengelser er om den tidligere muntlige behandlingen gir et dekkende avgjørelsesgrunnlag. Høringsinstansen mente dette kunne fanges opp gjennom et tilleggsvilkår om at siktede ikke anfører vesentlig nye forhold eller andre lignende formuleringer. Uttrykket «forsvarlig» fanger ifølge høringsinstansen ikke opp dette på en tilstrekkelig dekkende måte. Departementet fulgte opp innspillet ved å ta inn en merknad i statsrådsforedraget om at det ved vurderingen særlig skal legges vekt på om det er anført vesentlige nye forhold. Som det vil fremgå i punkt 4.3, har departementet nå i stedet valgt å innta et slikt tilleggsvilkår i selve lovforslaget.

Oslo statsadvokatembeter og *Riksadvokaten* mente at det burde fremgå av § 3 at det er adgang til skriftlig behandling av saker om fengslingsforlengelse også utover 90 dager dersom siktede samtykker. *Stein Dons Heinjell* mente på sin side at samtykke burde tas inn i § 3 som et selvstendig alternativt grunnlag for skriftlig behandling. Ifølge *Inntrøndelag tingrett* og *Vestfold tingrett* burde det også nedfelles i bestemmelsen at partene skal gis anledning til å uttale seg om behandlingsformen. På bakgrunn av innspillene valgte departementet å klargjøre i forskriften at samtykke er et selvstendig grunnlag for skriftlig

behandling. Innspillet om å sikre kontradiksjon ved å gi partene anledning til å uttale seg ble også tatt til følge.

Flere høringsinstanser foreslo også endringer i forskriften § 4 om skriftlig behandling av begrenset anke over dom til lagmannsretten. *Agder lagmannsrett* og *Borgarting lagmannsrett* støttet forslaget om utvidet adgang til skriftlig behandling, men mente også seksårssakene burde kunne behandles skriftlig uten partenes samtykke. *Frostating lagmannsrett*, *Gulating lagmannsrett* og *Hålogaland lagmannsrett* fremholdt i sine respektive høringssvar at de støttet Borgarting lagmannsretts høringsuttalelse. *Agder statsadvokatembeter* mente særregelen for seksårssaker i forskriftsutkastet heller kunne vært knyttet til utmålt straff av en viss lengde. Disse innspillene ble ikke tatt til følge, se departementets vurdering nedenfor i punkt 4.3. *Ørnulf Øyen* og *Gert Johan Kjelby* foreslo at det burde presiseres i bestemmelsen at skriftlig behandling i medhold av § 4 ikke er en «ankeforhandling» i henhold til straffeprosessloven § 332. Forslaget ble tatt til følge av departementet.

Forslaget i § 5 om skriftlig behandling av anke til Høyesterett over dom i straffesak ble godt motatt av de fleste høringsinstansene. *De faste forsvarene ved Norges Høyesterett* mente imidlertid at forslaget var knapt begrunnet, at det ikke var påvist et konkret behov for endring, og at muntlig behandling styrker kvaliteten på avgjørelsene. Det burde derfor i tillegg kreves at domfelte samtykker, og at det er forenlig med hensynet til offentlighet å behandle saken skriftlig. *Advokatforeningen* mente skriftlig behandling for Høyesterett burde være subsidiært til muntlige forhandlinger, og at det ikke er grunnlag for å vurdere spørsmålet annerledes for Høyesterett enn for de øvrige domstolene. På bakgrunn av innspillene ga departementet en fyldigere begrunnelse for forslaget i statsrådsforedraget. Forslagene til endringer i ordlyden ble imidlertid ikke tatt til følge. Det vises til departementets vurdering i punkt 4.3.

4.3 Departementets vurdering og forslag

Departementet mener at det som følge av covid-19-utbruddet bør være en utvidet adgang til skriftlig behandling av avgjørelser etter straffeprosessloven. Sammen med økt bruk av fjernmøter og fjernavhør vil dette bidra til å avhjelpe de negative konsekvenser utbruddet av covid-19 har fått

for domstolenes virksomhet. Siden det er behov for slike regler en stund fremover i tid, foreslår departementet at bestemmelsene om skriftlig behandling i den midlertidige forskriften videreføres i lovs form.

Det er grunn til å understreke at en utvidelse av adgangen til å behandle saker skriftlig ikke er aktuell for alle sakstyper. For departementet er det eksempelvis klart at det ikke bør innføres en adgang for retten til å beslutte skriftlig behandling av meddomsrettssaker i tingrettene eller henviste anker i lagmannsrettene som omfatter bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet.

Et grunnleggende vilkår for skriftlig behandling bør være at det er forenlig med hensynet til forsvarlig behandling. Dette innebærer blant annet at det må foreligge et forsvarlig og tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag, og at retten til og behovet for kontradiksjon ivaretas på en tilfredsstillende måte. Departementet mener også at det som hovedregel ikke bør være aktuelt med skriftlig behandling når det er mest hensiktsmessig å avhjelpe smittefaren ved bruk av fjernmøteteknologi, se punkt 3, med unntak for tilfeller der partene samtykker til en slik behandlingsmåte. Samtidig er det en kjensgjerning at betydningen av muntlig behandling varierer med sakens karakter og øvrige forhold. Det bør derfor gis fleksible regler som åpner for skriftlig behandling når bruk av fjernmøte eller fjernavhør medfører ulemper eller vansker som ikke står i et rimelig forhold til den betydning muntlig behandling har i saken.

Etter departementets syn er det forsvarlig å åpne for skriftlig behandling av saker som gjelder spørsmål om fortsatt varetektsfengsling etter straffeprosessloven § 184, jf. § 185, fortsatt internering etter utlendingsloven § 106 b, opprettholdelse eller ileggelse av besøksforbud etter straffeprosessloven § 222 a, samt opprettholdelse av midlertidig tilbakekall av førerett og beslag av førerkort i medhold av vegtrafikkloven § 33 nr. 3. Dette er enedomssaker som etter forholdene kan behandles skriftlig på en forsvarlig og betryggende måte. Siktete bør likevel ikke bli fratatt muligheten til å delta i rettsmøtet i større utstrekning enn det som er nødvendig. Adgangen til å behandle sakene skriftlig bør i utgangspunktet derfor være subsidiær til bruk av fjernmøteteknologi. Departementet antar at det ofte vil være hensiktsmessig å avholde fjernmøte i de nevnte saks typene, men spørsmålet må naturligvis vurderes konkret.

Når det gjelder førstegangsfengslinger og saker om besøksforbud i eget hjem, mener departementet at den siktete eller den et besøksforbud

retter seg mot, bør gis mulighet til å møte dommeren i et ordinært rettsmøte eller ved bruk av fjernmøteteknologi. Det samme gjelder spørsmål om fortsatt fengsling når påtalemyndigheten har begjært fullstendig isolasjon i medhold av straffeprosessloven § 186 a, eller det har gått minst 90 dager siden forrige gang fengslingsspørsmålet ble muntlig behandlet. I slike tilfeller bør det kreves samtykke for å behandle sakene skriftlig.

Departementet mener også at det bør kreves samtykke når siktede i sak om fortsatt fengsling, eller utlendingen i sak om fortsatt internering, anfører vesentlige nye forhold. I slike tilfeller vil den tidligere muntlige behandlingen ikke nødvendigvis gi et dekkende avgjørelsesgrunnlag, og det må gjelde en presumsjon for at en ny muntlig behandling vil være egnet til å opplyse saken ytterligere. Departementet er enig med Norges institusjon for menneskerettigheter i at rettsikkerhetshensyn tilsier at vurderingstemaet etter det alminnelige forsvarlighetsvilkåret vil kunne bli for vidt i denne situasjonen. Det må tas i betraktning at både fengsling og internering er meget inngripende tvangsmidler.

Det er også et behov for å utvide lagmannsrettens adgang til å beslutte skriftlig behandling av anke over dom som ikke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Bestemmelsen i straffeprosessloven § 333 første ledd krever, i motsetning til den tilsvarende bestemmelsen i tvisteloven § 29-16 femte ledd, partenes samtykke. Etter departementets oppfatning bør samtykkekravet erstattes med en plikt for retten til å høre partenes syn før en beslutning treffes. Det bør i tillegg kreves at skriftlig behandling er forsvarlig, og at muntlige forhandlinger med bruk av fjernmøteteknologi er uforholdsmessig krevende. Det foreslås også en adgang til å treffe avgjørelsen på grunnlag av en kombinasjon av skriftlig behandling og rettsmøte. Det sistnevnte er nytt sammenlignet med forskriften.

Etter departementets syn bør lagmannsretten med partenes samtykke også kunne beslutte skriftlig behandling av straffutmålingsanket i seksårssakene. Dette representerer en utvidelse sammenlignet med straffeprosessloven § 333, som ikke gir adgang til å behandle disse straffutmålingsankene uten muntlige forhandlinger. Departementet antar at også disse ankene kan være godt egnet for en skriftlig behandling, ettersom det finnes en rikholdig rettspraksis om straffenivået for mange av de alvorligste lovbruddene. Samtidig bør det ses hen til at lagmannsretten ved ankeforhandling om reaksjonsfastsettelsen i seksårssakene skal settes med to

fagdommere og fem meddommere etter straffeprosessloven § 332 første ledd. Ved en skriftlig behandling bør derimot lagmannsrettens sammensetning følge hovedregelen i domstolloven § 12. På denne bakgrunn bør det kreves at partene samtykker til en skriftlig behandlingsform.

Etter gjeldende rett er det ikke adgang til skriftlig behandling av anke til Høyesterett over dom i straffesak. I sivile saker kan derimot Høyesteretts ankeutvalg bestemme at en anke over dom skal behandles skriftlig hvis sakens spørsmål egner seg for det, se tvisteloven § 30-10 fjerde ledd. Etter departementets syn er det grunn til midlertidig å innta en tilsvarende adgang for straffesakenes vedkommende. Et stort antall av straffesakene for Høyesterett gjelder rent juridiske spørsmål som forsvarlig kan behandles skriftlig, og bevisføringen er i det vesentlige middelbar. Det er også relevant at anke over dom til Høyesterett ikke kan grunnes på feil ved bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, jf. straffeprosessloven § 306. De hensyn som muntlighetsprinsippet i særlig grad skal ivareta, gjør seg dermed ikke gjeldende i samme grad som i saker hvor umiddelbar bevisføring er sentralt, se NOU 2016: 24 punkt 5.3.5. Det vises også til at muntlige forhandlinger, med eller uten bruk av fjernmøteløsninger, under de rådende forhold kan være krevende å gjennomføre, og at det er ønskelig å redusere restansene i påvente av at normal drift gjenopptas. Ved en skriftlig behandling vil det ikke bli avholdt muntlige forhandlinger som allmenn-

heten kan følge, men Høyesteretts avgjørelser vil som før være offentlig tilgjengelige.

På denne bakgrunn mener departementet at Høyesteretts ankeutvalg skal kunne beslutte skriftlig behandling når sakens spørsmål egner seg for det, og det er forsvarlig å behandle saken skriftlig. Høyesteretts ankeutvalg må ved vurderingen ta stilling til om skriftlig behandling i den konkrete saken vil være forenlig med en forsvarlig og rettferdig rettergang, herunder om saken vil bli tilstrekkelig opplyst. Det er også relevant hva partene mener om behandlingsformen. Ved vurderingen vil ankeutvalget også kunne vurdere om hensynet til offentlighet tilsier at det holdes muntlige forhandlinger, enten som ordinært rettsmøte eller som fjernmøte. Departementet antar at det i hvert fall i noen grad vil kunne være hensiktsmessig å avholde forhandlinger for Høyesterett som fjernmøte, men ser ikke tilstrekkelig grunn til å innta et vilkår som vil innebære at skriftlig behandling er subsidiært til muntlige forhandlinger.

Når det gjelder den nærmere reguleringen av gjennomføringen av den skriftlige behandlingen, mener departementet at det bør gis tilsvarende regler som i tvisteloven § 30-10 fjerde ledd, jf. § 29-16 femte ledd. Reglene gir adgang til å kombinere skriftlighet med muntlig behandling av ett eller flere enkeltspørsmål. Dette vil også i straffesakene være betryggende regler som blant annet sikrer at hensynet til kontradiksjon blir tilstrekkelig ivaretatt.

5 Signaturløsninger og avsigelse av rettslige avgjørelser mv.

5.1 Gjeldende rett

I prosesslovene stilles det krav om undertegning av blant annet rettslige avgjørelser, jf. tvisteloven § 19-4 annet ledd og straffeprosessloven § 43 og § 52, rettsbok, jf. tvisteloven § 13-6 fjerde ledd og straffeprosessloven § 26, og rettsforlik, jf. tvisteloven § 19-11 annet ledd. Ved avsigelse av rettslige avgjørelser er ordningen at avgjørelsen anses avsagt skriftlig når den er undertegnet, jf. tvisteloven § 19-4 annet ledd og straffeprosessloven § 43 tredje ledd. Det er videre et vilkår at rettens leder eller en fagdommer denne utpeker skal undertegne til slutt, jf. tvisteloven § 19-4 annet ledd og straffeprosessloven § 43 første ledd, eller ved at siste dommer har underskrevet, jf. straffeprosessloven § 52 første ledd. Det stilles også krav om undertegning av rettsboken i tvisteloven § 13-6 fjerde ledd og i straffeprosessloven § 26. Tvisteloven § 19-11 regulerer formkrav for rettsforlik, herunder at rettsforliket skal underskrives av partene og rettens medlemmer.

Det følger av jordskiftelova § 6-1 at tvisteloven kapittel 19 gjelder så langt det passer for saksbehandlingen av jordskiftesaker. For rettsboken gjelder tvisteloven kapittel 13, jf. jordskiftelova § 6-13, og for avsigelse av avgjørelser gjelder tvisteloven § 19-4, jf. jordskiftelova § 6-25. Det følger av jordskiftelova § 6-26 at rettsforliket skal skrives under av partene og jordskifteretten, og at tvisteloven § 19-11 ellers gjelder.

Også i andre såkalte spesialprosesslover er det tilsvarende krav om undertegning, slik som for eksempel tvangsfullbyrdsloven § 5-19 første ledd tredje punktum om namsmannens undertegning av namsboken.

5.2 Forslaget i høringsnotatet og høringsinstansenes syn

I høringsnotatet 24. mars 2020 ble det foreslått regler om midlertidige signaturløsninger for å gjøre det mulig å oppfylle tvistelovens og straffeprosesslovens krav om undertegning av rettslige avgjørelser, uten at det må skje ved fysisk opp-

møte. Dette for å legge til rette for at dommere kan få utført arbeidet på hjemmekontor, med tilsvarende redusert reisevirksomhet og oppmøte i domstolens lokaler, og for å hindre møtevirksomhet og reisevirksomhet for meddommere. Departementet foreslo to alternative løsninger for midlertidig signatur samt en subsidier løsning for avsigelse av rettslige avgjørelser i saker med flere dommere, jf. forskriftsutkastet §§ 6 og 7 i høringsnotatet. Det ble foreslått nærmere regler for avsigelse av rettslige avgjørelser ved bruk av de midlertidige signaturløsningene, jf. forskriftsutkastet § 7. Det ble også foreslått regler om undertegning av rettsboken og av rettsforlik ved bruk av de midlertidige signaturløsningene, jf. forskriftsutkastet § 9 og § 10.

Forslagene fikk støtte i høringen. Noen av høringsinstansene kom med innspill til endringer og tekniske justeringer. Dette var blant annet *Norges Høyesterett*, *Agder lagmannsrett*, *Borgarting lagmannsrett*, *Eidsivating lagmannsrett*, *Gulating lagmannsrett*, *Oslo tingrett*, *Den norske Dommerforening* og *Domstoladministrasjonen*.

Blant annet mente *Borgarting lagmannsrett* og *Den norske Dommerforening* at den subsidiære løsningen der én dommer ved avsigelse av dom kan undertegne på vegne av og etter godkjenning fra den samlede rett, burde være et likestilt alternativ til signaturløsningene som går ut på at samtlige dommere skal undertegne. Dette innspillet ble tatt til følge, jf. forskriften § 7.

Videre kom det innspill som gjaldt tidspunktet for når en rettslig avgjørelse skal anses avsagt etter de foreslåtte reglene om midlertidige signaturløsninger, blant annet fra *Norges Høyesterett*, *Borgarting lagmannsrett* og *Oslo tingrett*, som viste til at avsigelsestidspunktet ikke burde være knyttet til tidspunktet for registrering i domstolens saksbehandlingssystem. *Oslo tingrett* viste til at skjæringstidspunktet for når et dokument anses undertegnet, bør være når det i undertegnet stand er sendt til registrering i domstolens saksbehandlingssystem. Angivelsen av tidspunktet for når en rettslig avgjørelse anses avsagt ble justert i forskriften § 7, jf. § 6, slik at signaturløsningene innebærer at dokumentet må være undertegnet og

sendt til domstolenes saksbehandlingssystem. Dette er også videreført i departementets forslag, jf. lovforslaget § 6 og § 7, og presiseres i merknadene til bestemmelsene nedenfor.

Et annet tema som ble påpekt under høringen, blant annet av *Den norske Dommerforening* og *Borgarting lagmannsrett*, var anvendelsen av forskriftens regler om midlertidige signaturløsninger for andre prosesslover enn tvisteloven og straffeprosessloven, slik ordlyden i forskriftsutkastet § 6 og § 7 lød. *Den norske Dommerforening* viste til at også rettslige avgjørelser etter spesialprosessen skal kunne signeres og avsies på samme måte, og at dette bør reflekteres i ordlyden selv om dette kanskje kan utledes av henvisninger til tvisteloven i spesialprosessen. I forskriften § 6 og § 7 ble det gjort en justering ved å endre ordlyden til «prosesslovene». Departementet har gjort nærmere vurderinger av dette innspillet, se punkt 5.3 nedenfor.

I høringen av forslaget om forlengelse av koronalovens varighet, som hadde frist 8. april 2020, kom det innspill fra *Domstoladministrasjonen* og *Landbruks- og matdepartementet* om at det også for jordskifterettene er behov for utfyllende regler for å avvikle saker i situasjonen med utbruddet av covid-19. *Den norske Dommerforening* viste til at det etter skjønnsprosessloven er behov for forenklede løsninger for signatur og avgivelse av dom.

5.3 Departementets vurdering og forslag

Domstolene har ikke et permanent system for digital signatur, men det er et anerkjent behov for å få innført permanente løsninger som kan supplere eller erstatte kravene som i dag innebærer at dokumenter underskrives for hånd. Det er også lagt til grunn i forarbeidene til tvisteloven at begrepet underskrift bør være teknologinøytralt, jf. NOU 2001: 32 Rett på sak Bind A side 568.

Domstoladministrasjonen har i dag et pågående arbeid med å få innført en permanent løsning for elektronisk signatur i domstolene, og en slik løsning må tilfredsstillende kravet om at elektronisk signatur skal ha en teknisk løsning som sikrer notoriteten for signaturen, jf. domstolloven § 197 a annet ledd. Utover dette kravet til signaturløsningen, antar departementet at en permanent signaturløsning bør være slik at den ut fra både tekniske og praktiske hensyn, informasjonssikkerhetshensyn og hensynet til innretning og investeringer, skal stå seg over tid.

Videre kan det nevnes at departementet har til behandling et høringsforslag (høringsnotat 12. juli 2018 om endringer i tvisteloven – tvistelovevalueringen) der det for ordens skyld søkes klargjort i loven at det kan underskrives på likelydende dokumenter etter tvisteloven § 19-4 annet ledd. Departementet fremhever disse forholdene innledningsvis fordi det viser at de endringsforslagene som gjelder signaturløsninger og avgivelse av rettslige avgjørelser, er tuftet på behov som allerede har gjort seg gjeldende i lang tid. Den typen endringer som her foreslås for å møte domstolenes behov, er etter sin art allerede ansett som både effektive og forsvarlige.

Departementet har fått innspill fra domstolene og Domstoladministrasjonen om at fleksible signaturløsninger som ikke krever oppmøte med fysisk signering av dokumenter, er tvingende nødvendig som følge av situasjonen med utbruddet av covid-19. I domstolenes virke har både tingrettene og lagmannsrettene et stort innslag av saker med meddommere fra hele rettskretsen. Disse må regelmessig møte til domskonferanse og for å underskrive avgjørelser på et tidspunkt etter at sakene er avholdt. Det samme gjelder i saker med flere fagdommere. Både reisen, herunder særlig dersom dette skjer ved kollektiv transport, og gjennomføring av fysiske møter, innebærer økt smitterisiko. I tillegg er det slik at den praktiske gjennomføringen av møtevirksomhet og reisevirksomhet vanskeliggjøres, og i enkelte tilfeller umuliggjøres, som følge av reiserestriksjoner, karantene og isolasjon som følge av utbrudd av covid-19.

Til illustrasjon vil alternative signaturløsninger for lagmannsretten kunne bidra til at reiser tur-retur for fem meddommere unngås, og det vil bidra til at møtevirksomhet med samling av syv dommere unngås. I tillegg vil dette avhjelpe at dommere som har hjemmekontor, ikke må reise og møtes fysisk. I saker med enedommer, det være seg i tingretten eller under saksforberedelsen i lagmannsretten, vil alternative signaturløsninger kunne legge til rette for å få utført arbeidet på hjemmekontor, med tilsvarende redusert reisevirksomhet og oppmøte i domstolenes lokaler. Behovet for alternative signaturløsninger ble stadfestet av mange høringsinstanser, og det var bred støtte til forslaget om midlertidige signaturløsninger for å avhjelpe situasjonen. Flere høringsinstanser viste for øvrig til at behovet for digitale signaturløsninger er til stede og etterlengtet også i en normalt tilstand.

En midlertidig løsning som gir mulighet til å undertegne avgjørelser uten at det skjer ved et

fysisk oppmøte, vil etter departementets syn være et effektivt tiltak, som i lys av beskrivelsene ovenfor er nødvendig for saksavviklingen i domstolen når aktørene skal imøtekomme smitteverntiltak og for å avhjelpe de praktiske utfordringene og begrensningene for oppmøte og reise som følger av karantene- og isolasjonsplikt i situasjonen med utbruddet av covid-19.

Domstoladministrasjonen arbeider som nevnt med å få på plass en permanent løsning for digital signatur, men dette systemet er ikke på plass og kan ikke settes i verk på kort tid. Domstoladministrasjonen har imidlertid klargjort en midlertidig teknisk løsning for signatur, som ble gjort tilgjengelig for domstolene 3. april 2020. Domstoladministrasjonen opplyser om at denne løsningen er basert på Digitaliseringsdirektoratets «eSignaturløsning», og anses som en sikker og betryggende signaturløsning for domstolene, herunder for signering ved avsigelse av rettslige avgjørelser. Løsningen tas i bruk som en portalløsning som ikke har integrasjon med domstolenes saksbehandlingssystem. Departementet legger til grunn at Domstoladministrasjonen gjennom sitt allerede pågående arbeid med løsninger for digital signatur, har hatt et godt kompetansegrunnlag for å gjøre en forsvarlig vurdering av at den midlertidige, elektroniske signaturløsningen som nå er tatt i bruk, er tilstrekkelig betryggende.

Departementet antar at det er hensiktsmessig at de midlertidige signaturreglene tar høyde for at også andre egnede og tilgjengelige løsninger kan benyttes. En slik løsning kan være at dokumenter underskrives fysisk og enten skannes eller tas bilde av, deretter sendes til domstolene og registreres i domstolenes saksbehandlingssystem. Det forutsettes at rettens leder fører kontroll med at dokumentet med slutningen, som skal sendes til domstolen for registrering, er likelydende med dokumentet som ble sendt ut for underskriving, slik at notoriteten sikres. Departementet vil presisere at en slik løsning forutsetter at dokumentene registreres i domstolenes saksbehandlingssystem.

Departementet ser imidlertid at en slik løsning vil innebære manuelle operasjoner og kan være tungvint. Den forutsetter at den som skal underskrive har tilgang til en skriver, fortrinnsvis i hjemmet. Dette kommer særlig på spissen når rettslige avgjørelser skal avsies i saker med flere dommere, herunder især for lagmannsretten. Det kan også være forhold som gjør at alle rettens medlemmer ikke kan ta i bruk en slik elektronisk signaturløsning som Domstoladministrasjonen har bestemt, det være seg om det oppstår tek-

niske problemer eller andre utfordringer for den enkelte når det gjelder å ta i bruk en digital løsning. Dette bør det etter departementets syn også tas høyde for i de midlertidige signaturreglene. På denne bakgrunn er det etter departementets syn behov for og hensiktsmessig at det gis adgang til en løsning der rettens leder eller en fagdommer kan underskrive på en rettslig avgjørelse for avsigelse etter godkjenning fra rettens øvrige medlemmer. Dette vil etter departementets syn kreve at godkjenningen fra rettens øvrige medlemmer bekreftes skriftlig og undertegnes særskilt av dommeren, etter kravene som gjelder for undertegning. Videre må slik bekreftelse fremgå enten av samme dokument som avgjørelsen eller på et eget dokument som følger med avgjørelsen. Departementet vil presisere at det er en forutsetning at dokumentene registreres i domstolenes saksbehandlingssystem. Departementet vurderer det slik at kravet om en bekreftelse, som igjen underskrives, og registreres i domstolenes saksbehandlingssystem, vil kunne gi tilstrekkelig notoritet for en slik midlertidig løsning. Departementet viser til at rettens leder i alle tilfelle skal være den som underskriver på rettslige avgjørelser til slutt, jf. blant annet tvisteloven § 19-4 annet ledd, og mener at dette vil kunne være en forsvarlig løsning. For øvrig legges det til grunn at rettens leder både har kommunikasjon med rettens øvrige medlemmer forut for og i forbindelse med avsigelse av rettslige avgjørelser, og at det ligger til rette for å føre en kontroll med at dokumentene er likelydende, slik at notoriteten sikres. I tråd med høringsinnspillene fra blant annet Borgarting lagmannsrett og Den norske Dommerforening, vurderer departementet det som hensiktsmessig at denne løsningen bør være et likestilt alternativ med løsningene der alle rettens medlemmer skal undertegne.

Situasjonen som følge av utbruddet av covid-19 påvirker driften og saksavviklingen i domstolene i stor grad. Derfor er det etter departementets vurdering nødvendig med løsninger som kan avhjelpe de praktiske utfordringene for domstolenes drift og saksavvikling. Departementets vurdering er at løsningene som skisseres ovenfor, er forsvarlige som alternativer til fysisk signatur ved oppmøte, og at det er forholdsmessige tiltak for å avhjelpe de store utfordringene domstolene har som følge av utbruddet av covid-19.

Under høringen av forskriften kom det innspill som gjaldt anvendelsesområdet for reglene om midlertidige signaturløsninger. Den norske Dommerforening påpekte behovet for at reglene burde få anvendelse for prosesslovene som sådan,

og ikke bare tvisteloven og straffeprosessloven. Under høringen av forlengelsen av koronaloven kom det også innspill om at det var behov for at jordskiftelova og skjønnsprosessloven omfattes av reglene i den midlertidig forskriften. Departementet antar at det bør være adgang til å benytte slik midlertidig signaturløsning som foreslått når det på samme måte stilles krav til undertegning i såkalte spesialprosesslover, så langt bestemmelsen om midlertidig signaturløsning passer. Det vil imidlertid være en forutsetning at et dokument som er signert i tråd med en løsning som angitt i bestemmelsen, kan sendes til et saksbehandlings-system, og med dette anses undertegnet etter reglene om midlertidige signaturløsninger. Departementet antar at det er hensiktsmessig at det er adgang til å benytte midlertidige signaturløsninger ved krav om undertegning i prosesslovene som sådan, men departementet har ikke uttømmende kjennskap til hvordan vilkårene om «avsending» og mottak som sikrer notoritet sammen med sakens dokumenter kan praktiseres utover for domstolenes vedkommende.

Med bakgrunn i at jordskiftelova § 6-1 fastsetter at tvisteloven kapittel 19 gjelder så langt den passer for saksbehandlingen av jordskiftesaker, se punkt 5.1 ovenfor, foreslår departementet at reglene om midlertidige signaturløsninger og avsigelse av rettslige avgjørelser skal få anvendelse for jordskifterettene. På samme måte fremgår det at skjønnsprosessloven § 2 at de bestem-

melser som er gitt i tvisteloven fjerde del får tilsvarende anvendelse på skjønnsaker, og departementet foreslår med dette at lovforslagets bestemmelser om midlertidig signaturløsning og avsigelse av dom får anvendelse for skjønnsaker.

Som følge av at forslaget til midlertidige signaturløsninger bør gis anvendelse for prosesslovene, og herunder for flere typer avgjørelser og for flere typer underskriftskrav, vurderer departementet det som hensiktsmessig, særlig av pedagogiske årsaker, å oppstille noen særskilte, og etter intensjonen klargjørende reguleringer for avsigelse av dom i saker for straffeprosessloven, jf. lovforslaget § 9 annet ledd, undertegning av rettsboken, jf. lovforslaget § 10, for inngåelse av rettsforlik, jf. lovforslaget § 11 og undertegning av namsboken, jf. lovforslaget § 12. Endringsforslaget i § 9 innebærer en viss adgang til forenkling for den saksbehandlingen som er av mer intern karakter for retten. Det vises til de generelle vurderingene ovenfor som underbygger at denne typen tiltak, i form av forenkling gjennom bruk av signaturløsninger som reduserer behov for fysisk oppmøte mv., både bidrar til å overholde de tiltakene som myndighetene har pålagt og anbefalt for befolkningen, og at denne typen tiltak er effektive, forsvarlige og nødvendige for å avhjelpe de negative konsekvensene for saksavviklingen i domstolene. Det vises for øvrig til merknadene til disse bestemmelsene.

6 Internasjonalt rettslig samarbeid

6.1 Krav til utleveringsbegjæring fra fremmed stat

Lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrøttere m.v. (utleveringsloven) regulerer utlevering mellom Norge og alle andre land enn de nordiske og medlemsstatene i EU. En utleveringsbegjæring fra fremmed stat skal fremsettes via diplomatiske kanaler, med mindre annet følger av overenskomst med vedkommende stat, jf. utleveringsloven § 13 nr. 1. Den praktiske hovedregelen er at utleveringsbegjæringen sendes via diplomatiske kanaler, fra den fremmede stats ambassade til det norske Utenriksdepartementet, som oversender anmodningen til Justis- og beredskapsdepartementet.

Utleveringsloven forutsetter at utleveringsbegjæringen sendes per post. Dette fremkommer forutsetningsvis av utleveringsloven § 13 nr. 3. Der fremgår det at ved begjæring om utlevering til rettsforfølgning skal det vedlegges original eller bekreftet avskrift av pågripelsesbeslutningen eller annen beslutning som er utferdiget i samsvar med vedkommende stats lovgivning. Dersom utleveringen gjelder fullbyrding av dom, følger tilsvarende forutsetningsvis av § 13 nr. 4, der det fremgår at den fellende dommen skal vedlegges i original eller bekreftet avskrift. Utleveringsloven § 13 svarer til utleveringskonvensjonen av 1957 artikkel 12 nr. 2 a.

I høringsnotatet 24. mars 2020 ble det foreslått å åpne for elektronisk oversendelse av utleveringsbegjæring, og å frafalle kravet om at det ved begjæringen skal vedlegges original eller bekreftet kopi av pågripelsesbeslutningen eller rettskraftig dom, jf. utleveringsloven § 13 nr. 3 og nr. 4.

Forslagene i høringsnotatet om å tillate elektronisk fremsettelse av utleveringsbegjæring fra fremmed stat fikk støtte fra *Vestfold tingrett, Politidirektoratet, Økokrim, Det nasjonale statsadvokatembetet og Riksadvokaten*. Ingen høringsinstanser gikk imot forslagene. *Riksadvokaten* stilte imidlertid spørsmål ved om det bør inntas et ledd i bestemmelsen som pålegger mottakeren av utleveringsbegjæringen å gjøre rimelige under-

søkelser for å avklare at utleveringsbegjæringen er sendt fra rette myndighet i fremmed stat, etter mønster av forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 annet ledd. *Utenriksdepartementet* pekte i sitt innspill på at departementet ikke har utredet hvilke implikasjoner forslagene vil få for utenriktjenesten, og heller ikke hvordan utenlandske myndigheter vil stille seg til tiltaket. *Utenriksdepartementet* understreket videre at muligheten for elektronisk fremsettelse av utleveringsbegjæring må kommuniseres til utenlandske myndigheter.

På grunnlag av høringsinnspillene ble det foretatt enkelte justeringer i statsrådsforedraget og forskriften. Departementet foreslår i det vesentlige å videreføre § 12 i forskriften i denne lov, med samme begrunnelse som i statsrådsforedraget.

Departementet mener at det under de rådende forholdene bør være en utvidet adgang til elektronisk oversendelse av begjæring om utlevering. At utleveringsloven forutsetter at utleveringsbegjæringen oversendes per post, med original eller bekreftet kopi av pågripelsesbeslutning eller rettskraftig dom, forhindrer effektivt internasjonalt samarbeid i lys av de ekstraordinære omstendighetene som nå foreligger med utbruddet av covid-19. En rekke utenlandske myndigheter har informert om at de har redusert bemanning, med utstrakt bruk av hjemmekontor og elektroniske løsninger. Det kan derfor være krevende for utenlandsk myndighet å fremskaffe originaler eller bekreftede kopier fra respektive judicielle myndigheter i vedkommende stat. Det vil også kunne være utfordrende å få videresendt den papirbaserte utleveringsbegjæringen gjennom alle formelle ledd innenfor de korte fristene som gjelder. Flere stater har dessuten varslet at de kun vil behandle og sende ut elektroniske rettsanmodninger og utleveringsbegjæring.

Siden det er behov for regler om elektronisk fremsendelse av utleveringsbegjæring en stund fremover i tid, foreslår departementet å videreføre bestemmelsene i den midlertidige forskriften § 12 i lovs form. Fremmed stat kan etter dette fremsette begjæring om utlevering ved bruk av elektronisk kommunikasjon, og kravet om original

eller bekreftet kopi av pågripelsesbeslutning eller rettskraftig dom frafalles, jf. utleveringsloven § 13 nr. 3 og nr. 4. Det foreslås å presisere at det med utleveringsbegjæringen kan vedlegges kopi av pågripelsesbeslutning eller rettskraftig dom. Utleveringsbegjæringen med vedlegg i original eller bekreftet kopi skal ettersendes per post så snart situasjonen tillater det. Forslagene anses derfor å være i samsvar med utleveringskonvensjonen artikkel 12. Det fastholdes at begjæringen må sendes via diplomatiske kanaler, med mindre annet følger av overenskomst med fremmed stat, jf. utleveringsloven § 13 nr. 1.

Etter departementets vurdering har det særlig to praktiske konsekvenser at en utleveringsbegjæring fra fremmed stat kan fremsendes ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler. Det innebærer for det første at fristen etter utleveringsloven § 20 nr. 2 avbrytes når utleveringsbegjæringen har innkommet elektronisk til Utenriksdepartementet eller Justis- og beredskapsdepartementet. Utleveringsloven § 20 nr. 2 regulerer blant annet hvor lenge norske myndigheter kan anvende tvangsmidler før formell utleveringsbegjæring må være innkommet.

Den andre praktiske konsekvensen er at saken kan bringes inn for retten for vilkårsprøving når utleveringsbegjæringen har innkommet elektronisk til rett myndighet, jf. utleveringsloven § 13 nr. 3 og nr. 4 og motsetningsvis HR-2017-985-U. I saken hadde Østerrike begjært en polsk borger utlevert. Østerrike hadde kun vedlagt en ubekreftet kopi av pågripelsesbeslutningen. Høyesterett konkluderte med at det ikke var grunnlag for å avsi kjennelse etter utleveringsloven § 17 nr. 1 om at vilkårene for utlevering er til stede, og både lagmannsrettens og tingrettens kjennelser ble opphevet. For å avhjelpe eventuelle betenkeligheter knyttet til elektronisk fremsendelse av utleveringsbegjæring, foreslås det etter innspill fra *Riksadvokaten* at Justis- og beredskapsdepartementet skal foreta rimelige undersøkelser for å sikre at utleveringsbegjæringen er fremsendt av kompetent myndighet i anmodende stat, etter mønster av forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 annet ledd. Det vil særlig være behov for slike undersøkelser der utleveringsbegjæringen fremsendes direkte fra fremmed stat til Norge, uten forutgående kontakt mellom norske og utenlandske myndigheter.

Departementet kan ikke se at elektronisk fremsendelse av en utleveringsbegjæring fra fremmed stat vil føre til nevneverdige praktiske utfordringer eller merarbeid for utenriktjenesten. Begjæringen skal fremdeles oversendes gjennom

de samme kanaler som utleveringsloven foreskriver. Videre understrekes det at forslaget er ment som et supplement til utleveringsloven § 13 nr. 3 og nr. 4, og at fremmed stat fortsatt vil ha anledning til å fremsette utleveringsbegjæringen per post på vanlig måte. Hensikten med forslaget er å bidra til å avhjelpe de utfordringer utbruddet av covid-19 har for det internasjonale rettslige samarbeidet, blant annet til fordel for fremmed stat. Etter forslag fra *Utenriksdepartementet* foreslår departementet å kommunisere muligheten for elektronisk fremsendelse av utleveringsbegjæring til Norge via relevante samarbeidskanaler, herunder Europarådet. Denne muligheten har en rekke andre stater benyttet seg av.

6.2 Elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger fra fremmed stat

Etter forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 første ledd kan norske myndigheter behandle rettsanmodninger som er fremsendt fra utenlandsk myndighet ved bruk av telefaks, e-post eller andre elektroniske kommunikasjonsmidler i den utstrekning det følger av overenskomst med fremmed stat eller for øvrig er avtalt. Rettsanmodning fra stater som ikke deltar i Schengen-samarbeidet eller er medlem av EU må ettersendes per post for at norske myndigheter skal kunne etterkomme anmodningen.

I høringsnotatet 24. mars 2020 fremmet departementet i forskriftsutkastet § 13 forslag om at norske myndigheter skal akseptere rettsanmodninger som er fremsendt ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler, uavhengig av om dette følger av overenskomst med vedkommende stat eller for øvrig er avtalt. Det ble videre foreslått å presisere at rettsanmodninger fra stater utenfor EU og Schengen-samarbeidet først trenger å ettersendes når situasjonen tillater det.

Av høringsinstansene var *Vestfold tingrett*, *Politidirektoratet*, *ØKOKRIM*, *Det nasjonale statsadvokatembetet* og *Riksadvokaten* enige i forslagene. Ingen gikk imot forslagene. *Utenriksdepartementet* pekte imidlertid på at forslagene vil ha praktiske implikasjoner for utenriktjenesten, som ikke er utredet. *Utenriksdepartementet* understreket videre at det ikke var utredet hvordan fremmed stat ville stille seg til tiltaket, og de oppfordret departementet til å kommunisere muligheten for elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger til utenlandske myndigheter via relevante kanaler.

På grunnlag av høringsinnspillet fra *Utenriksdepartementet*, ble et par presiseringer inntatt i statsrådsforedraget og forskriften. Departementet foreslår i det vesentlige å videreføre § 13 i forskriften i lovs form med samme begrunnelse. En rekke utenlandske myndigheter har informert om at de har redusert bemanning, med utstrakt bruk av hjemmekontor og elektroniske løsninger. Det kan derfor være krevende for fremmed stat å oversende eller ettersende rettsanmodninger per post slik dagens situasjon er med utbruddet av covid-19. Under de rådende forholdene mener departementet det bør være en utvidet adgang til elektronisk oversendelse av rettsanmodninger.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at norske myndigheter aksepterer rettsanmodninger som er fremsendt ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler, uavhengig av om dette følger av overenskomst med staten eller for øvrig er avtalt. Det foreslås videre å presisere at rettsanmodninger fra stater utenfor EU og Schengen-

samarbeidet først trenger å ettersendes når situasjonen tillater det.

Den myndighet som mottar anmodningen til behandling må foreta rimelige undersøkelser for å sikre at dokumentene er fremsendt av kompetent myndighet i den anmodende staten, jf. forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 annet ledd.

Departementet kan ikke se at tiltakene vil føre til merarbeid for utenriksstjenesten, da rettsanmodninger fortsatt skal fremsendes via de samme kanaler som tidligere. Videre understrekes det at forslaget er ment å supplere forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 første ledd, og ikke erstatte bestemmelsen. Departementet foreslår ellers, etter oppfordring fra *Utenriksdepartementet*, å kommunisere muligheten for elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger til Norge via relevante samarbeidskanaler, herunder Europarådet.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene er administrative tilpasninger for å kunne opprettholde domstolenes saksavvikling samtidig som smittespredning i forbindelse med covid-19 begrenses. Forslagene gir økt fleksibilitet i saksavviklingen. En utvidet adgang til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør setter domstolene i stand til å behandle saker som ikke kan behandles som normalt ved fysisk oppmøte i rettslokalene, og som en konsekvens av sykdomsutbruddet ellers ville blitt utsatt. Det vil være positivt og nødvendig for domstolenes mange brukere at saker fortsatt blir avviklet. Samtidig krever det tilpasning i arbeidsform for domstolene, advokater, politi, tolker og andre brukere av domstolene. Forslaget vil kunne bidra til å redusere restanseoppbygningen i domstolene og straffesakskjeden for øvrig, og begrenser dermed konsekvensene av at saker avlyses og utsettes. Forslagene om å åpne for skriftlig behandling vil på samme måte bidra til å avhjelpe negative konsekvenser. Dette gjelder særlig i tilfeller hvor muntlig behandling, med eller uten bruk av fjernmøte, ikke lar seg gjennomføre eller er uforholdsmessig byrdefullt i lys av den nåværende situasjonen. Forslaget om midlertidige signaturløsninger gjør det mulig å oppfylle prosesslovenes krav om undertegning av rettslige avgjørelser, uten at det må skje ved fysisk oppmøte.

Etter at den midlertidige forskriften trådte i kraft har saksavviklingen i domstolene økt. Avviklingen av enedommersaker er nå oppe på et normalt nivå igjen. Etter innspill fra Domstoladministrasjonen legger departementet til grunn at 40 prosent av saker med hovedforhandling og ankeforhandling, herunder meddommersaker og sivile saker, kan gjennomføres med de midlertidige endringene som foreslås i denne proposisjonen. Uten en forlengelse av tiltakene vil saksavviklingen av meddommersaker og sivile saker ligge på omtrent 10 prosent av normalt nivå. Det vil føre til en betydelig oppbygning av restanser i domstolene som det vil være svært krevende og kostbart å redusere. Domstoladministrasjonen anslår et behov for om lag 135 dømmende årsverk, tilsvarende 216 mill. kroner, for å bygge ned restanser, dersom smitteverntiltakene og de midlertidige tiltakene videreføres frem til 1. juli 2020. Dersom de midlertidige tiltakene ikke videreføres, men smitteverntiltakene opprettholdes, anslår Domstoladministrasjonen et behov for om lag 200 dømmende årsverk, tilsvarende 320 mill. kroner, i samme periode for å bygge ned restanser. Departementet understreker at anslagene er usikre.

Eventuelle merkostnader dekkes innenfor Justis- og beredskapsdepartementets gjeldende budsjettammer.

8 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

Til § 1 Formål og virkeområde

Første ledd angir at formålet med loven er å tilrettelegge for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, politiet og påtalemyndigheten ved å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19.

Annet ledd fastsetter at loven gjelder så langt den passer for forliksrådene og jordskifterettene.

Til § 2 Folkerettslige begrensninger

Bestemmelsen inneholder en generell folkerettsreservasjon som er utformet etter mønster av tvisteloven § 1-2, straffeprosessloven § 4 og tvangsfullbyrdsloven § 1-4. Formålet er å sikre at rettergangen foregår i samsvar med folkerettslige regler som forplikter Norge. Dette inkluderer konvensjoner som er gjort til norsk lov gjennom menneskerettsloven § 2. Ved eventuell motstrid vil slike regler gå foran reglene i denne loven.

Til § 3 Fjernmøter og fjernavhør

Bestemmelsen utvider adgangen til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør i domstolene og er en videreføring av midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 § 2.

Bestemmelsen gjelder for rettsmøter i tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett, også hoved- og ankeforhandling. Fjernmøte kan besluttes for hele eller deler av et rettsmøte og kan brukes i kombinasjon med skriftlig behandling. Det er ikke krav om at noen av deltakerne må være til stede på samme sted, og retten kan beslutte hvilke deltakere som skal delta ved fjernmøteutstyr. Dette gir fleksibilitet til for eksempel å beslutte at noen fagdommere eller meddommere skal delta fra rettens lokaler, mens øvrige deltar gjennom fjernmøteløsninger. En løsning der dommerne og advokater sitter i samme rom, mens andre deltar gjennom fjernmøteløsninger, kan også tenkes. I Høyesterett kan det også besluttes at stemmegivningen i sivile saker etter tvisteloven § 19-4 fjerde ledd og straffesaker etter straffeprosessloven § 32 tredje ledd skal skje i fjernmøte.

Bestemmelsen gjelder så langt det passer også for forliksrådene og jordskifterettene, se til sammenligning for så vidt tvisteloven § 6-1 annet ledd med videre henvisninger og jordskifteloven § 6-1 annet ledd med videre henvisninger.

Retten kan etter *første ledd* beslutte at rettsmøter helt eller delvis skal holdes som fjernmøter, og avhør gjennomføres som fjernavhør, når det er nødvendig og ubetenkelig. Bestemmelsen supplerer gjeldende rett og gir generelle føringer for bruk av fjernmøteløsninger i sivile saker og straffesaker, samt saker etter spesialprosess, som må vurderes i den enkelte sak. Rettergangen må være rettferdig og ivareta partenes rettssikkerhet. Det er ikke et krav om samtykke fra partene eller siktede. Nødvendighetsvilkåret skal tolkes i lys av ulempene ved oppmøte og alternative avhjelpende tiltak og skal ikke praktiseres strengt, jf. punkt 3.3. Vilkåret om at gjennomføring må være ubetenkelig gir anvisning på at det skal foretas en konkret vurdering av forsvarlighet, hvor det blant annet kan ses hen til:

- sakens karakter, herunder varighet og eventuell bevisførsel
- hensynet til partene, eventuelle fornærmede og vitner
- antall involverte deltakere, og hvem deltakerne er
- ulempene ved oppmøte
- formålet med møtet
- fjernmøteutstyret, herunder om møtet holdes som telefon- eller videokonferanse
- om møtet holdes helt eller delvis som fjernmøte
- hvor deltakerne kan befinne seg, herunder om deltakelse kan skje fra steder underlagt offentlig kontroll, og i hvilken grad det kan sikres verdige og betryggende rammer for møtet, se til sammenligning forskrift om fjernmøter og fjernavhør § 2 tredje ledd og tvistelovforskriften § 10 annet ledd
- offentlighetens mulighet til å følge saken
- partenes syn.

I straffesaker bør det etter *første ledd annet punktum* særlig ses hen til sakens karakter, herunder

blant annet kompleksitet, alvorlighetsgrad og varighet, omfanget av bevisførselen, og siktedes rettigheter, herunder om disse ivaretas på en tilfredsstillende måte i fjernmøte. Siktede må også sikres fortløpig kommunikasjon med sin forsvarer i møtet.

Annet ledd fastsetter at partene skal gis anledning til å uttale seg før det tas en beslutning om fjernmøte og at partenes syn i alminnelighet bør tillegges betydelig vekt.

Retten kan bestemme at bruk av tolk skal skje ved hjelp av fjernmøteteknologi (fjerntolking) når det er forsvarlig, jf. *første ledd tredje punktum*.

Det følger av *tredje ledd* at rettens avgjørelser om fjernmøter, fjernavhør og fjerntolking etter første ledd treffes som beslutning, og ikke kan ankes særskilt. Beslutningen kan imidlertid brukes som ankegrunn.

Til § 4 Skriftlig behandling av fengslingsforlengelser mv.

Etter § 4 kan visse enedommersaker behandles skriftlig uten at det er krav om samtykke fra partene. Dette gjelder spørsmål om forlengelse av varetektsfengsling etter straffeprosessloven § 184, jf. § 185, spørsmål om fortsatt internering etter utlendingsloven § 106 b, opprettholdelse eller illeggelse av besøksforbud etter straffeprosessloven § 222 a, unntatt besøksforbud i eget hjem, samt opprettholdelse av midlertidig tilbakekall av førerrett og beslag av førerkort i medhold av vegtrafikkloven § 33 nr. 3.

Etter *første ledd* er grunnvilkåret at skriftlig behandling er forsvarlig. Det må foreligge et tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag, og retten til kontradiksjon må ivaretas på en tilfredsstillende måte. Det må vurderes konkret om dette er oppfylt i saken. Dersom påtalemyndigheten har oversendt en sak om førerkortbeslag eller besøksforbud til tingretten uten å gjennomføre politiavhør, vil det for eksempel kunne reises spørsmål om det er tilstrekkelig grunnlag for å avgjøre saken uten at det holdes muntlig forhandling i form av ordinært rettsmøte eller fjernmøte. Dette kan etter omstendighetene stille seg annerledes hvis det er oppnevnt forsvarer eller inngitt en skriftlig redegjørelse.

Det følger også av første ledd at adgangen til å behandle sakene skriftlig er subsidiær til bruk av fjernmøteteknologi. Skriftlig behandling kan bare skje når det er uforholdsmessig byrdefullt eller krevende å avholde rettsmøtet ved hjelp av fjernmøteteknologi. Det skal blant annet ses hen til sakens karakter og det konkrete behovet for muntlig behandling i saken. På generelt grunnlag

skal det mer til for å beslutte skriftlig saksbehandling av fengslingsforlengelser enn de andre enedommersakene i første ledd. Spørsmålet må imidlertid vurderes konkret.

Skriftlig behandling er også aktuelt når det ikke har vist seg mulig å gjennomføre saken ved hjelp av fjernmøteteknologi. Et eksempel er der siktede i en sak om førerkortbeslag er lovlig stevnet eller innkalt til et rettsmøte som gjennomføres som fjernmøte, men ikke er tilgjengelig på det oppgitte møtetidspunktet. Etter forholdene vil denne situasjonen kunne sidestilles med situasjonen der siktede ikke møter til et ordinært rettsmøte. Når siktedes fremmøte ikke er nødvendig for sakens opplysning, vil saken kunne behandles skriftlig hvis det ikke er opplyst eller sannsynliggjort at siktede har gyldig forfall.

Annet ledd presiserer at samtykke er et selvstendig grunnlag for skriftlig behandling når det gjelder saker etter første ledd bokstav a til c. Paragrafen er ikke ment å innskrenke adgangen til å samtykke til skriftlig behandling etter gjeldende rett, se punkt 4.1, men av pedagogiske grunner er dette fremhevet særskilt. Kravet om at den skriftlige behandlingen er subsidiær til bruk av fjernmøteteknologi gjelder i så fall ikke.

Etter *tredje ledd* vil enkelte fengslings- eller interneringssaker ikke kunne behandles skriftlig uten at det foreligger samtykke. Kravet gjelder hvis det har gått minst 90 dager siden forrige gang spørsmålet om fengsling eller internering ble muntlig behandlet, når påtalemyndigheten har begjært fullstendig isolasjon, eller når det er anført vesentlig nye forhold. Ved samtykke gjelder ikke kravet om at den skriftlige behandlingen er subsidiær til bruk av fjernmøteteknologi.

Etter *fjerde ledd* skal partene gis anledning til å uttale seg før beslutning om skriftlig behandling treffes.

Etter *femte ledd* kan rettens avgjørelse om skriftlig behandling ikke ankes særskilt. Bestemmelsen er imidlertid ikke til hinder for at beslutningen brukes som ankegrunn. Dermed vil eksempelvis en kjennelse om fortsatt fengsling kunne ankes på grunnlag av at skriftlig behandling ikke var forsvarlig.

Til § 5 Skriftlig behandling av begrenset anke til lagmannsretten over dom i straffesak

Etter § 5 kan lagmannsretten beslutte skriftlig behandling eller kombinert skriftlig og muntlig behandling av anke over dom som ikke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Adgangen til å gjøre unntak fra hovedregelen om

muntlige forhandlinger i straffeprosessloven § 327 er utvidet sammenlignet med straffeprosessloven § 333.

Etter *første ledd* er det et grunnvilkår at behandlingen er forenlig med hensynet til forsvarlig behandling. Det betyr at retten må vurdere om behandlingsmåten vil gi et korrekt og tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag, noe som normalt ikke er tilfelle hvis anken i relativt stor grad reiser faktiske spørsmål hvor umiddelbar bevisføring vil være av vesentlig betydning. Ved vurderingen skal det også legges vekt på sakens karakter og om siktede kan ivareta sine interesser på en betryggende måte til tross for at behandlingen helt eller delvis er skriftlig.

Adgangen til å beslutte behandling etter § 5 gjelder også saker etter straffeloven § 39 annet ledd og § 52 første ledd bokstav a. Ved forsvarlighetsvurderingen bør det – i tillegg til momentene ovenfor – ses hen til hvilken reaksjon det er spørsmål om å fullbyrde.

Annet ledd angir to situasjoner der partenes samtykke er nødvendig for at retten kan beslutte at saken helt eller delvis skal behandles skriftlig. Dette gjelder for det første hvis smitterisikoen i tilstrekkelig grad kan avhjelpest ved å bruke fjernmøteteknologi, se *annet ledd bokstav a*. Derimot er samtykke ikke nødvendig hvis slik bruk vil medføre ulemper eller vansker som ikke står i et rimelig forhold til den betydning muntlig behandling har i saken. Etter forholdene vil man kunne forvente at retten og aktørene har gjort rimelige anstrengelser for å overvinne ulike hindringer av praktisk art.

Etter *annet ledd bokstav b* er det også krav om partenes samtykke ved skriftlig behandling av anke over straffespørsmålet – herunder særreaksjoner etter straffeprosessloven § 2 første ledd nr. 1 – når strafferammen er høyere enn seks års fengsel. Ved den skriftlige behandlingen gjelder hovedregelen i domstoloven § 12 om at lagmannsretten settes med tre dommere. Dette er presisert i *tredje ledd tredje punktum*, se nedenfor.

Tredje ledd fastsetter nærmere regler for saksbehandlingen. Etter bestemmelsens *første punktum* skal partene gis anledning til å uttale seg om det er forhold i saken som tilsier at det bør gjennomføres en fullverdig muntlig ankeforhandling. Retten bør legge betydelig vekt på partenes syn. *Annet punktum* fastsetter at de nærmere saksbehandlingsreglene i straffeprosessloven § 333 annet til fjerde ledd er gitt tilsvarende anvendelse. Det innebærer blant annet at hver av partene har adgang til å inngi to innlegg, og at retten har

adgang til å omgjøre beslutningen. Etter *tredje punktum* er det uttrykkelig angitt at straffeprosessloven § 332 første ledd om lagmannsrettens sammensetning ved ankeforhandling ikke gjelder ved skriftlig behandling etter paragrafen.

Fjerde ledd fastsetter at beslutning om skriftlig behandling eller kombinert skriftlig og muntlig behandling ikke kan ankes særskilt. Beslutningen kan imidlertid brukes som ankegrunn og danne grunnlag for en saksbehandlingsanke.

Til § 6 Skriftlig behandling av anke til Høyesterett over dom i straffesak

Etter § 6 *første ledd* kan Høyesteretts ankeutvalg bestemme at en anke over dom i straffesak skal behandles skriftlig hvis sakens spørsmål er egnet for det, og en skriftlig behandling av saken er forenlig med hensynet til forsvarlig behandling. I dette ligger at skriftlig saksbehandling er hensiktsmessig og egnet til å gi et korrekt og tilstrekkelig sikkert avgjørelsesgrunnlag. Paragrafen er utformet etter mønster av hjemmelen for skriftlig behandling av anke over dom i tvisteloven § 30-10 fjerde ledd.

Annet ledd fastsetter nærmere regler for saksbehandlingen. Etter *annet ledd første punktum* skal partene gis anledning til å uttale seg før ankeutvalget treffer en beslutning om skriftlig behandling. Ankeutvalget bør legge betydelig vekt på partenes syn. Etter *annet ledd annet og tredje punktum* skal partene etter ankeutvalgets beslutning inngi skriftlige innlegg som er ment å utgjøre avgjørelsesgrunnlaget i saken. Hver av partene har anledning til å inngi minst ett innlegg, men kan inngi to.

Tredje ledd fastsetter at den skriftlige behandlingen kan kombineres med et rettsmøte til muntlig behandling av ett eller flere enkeltspørsmål. Den muntlige behandlingen vil kunne gjennomføres som fjernmøte etter forslaget i § 3.

Det vises ellers til omtalen i punkt 4.3.

Til § 7 Midlertidige signaturløsninger

Det foreslås en hjemmel for midlertidige løsninger for undertegning av rettslige avgjørelser, når det stilles krav om undertegning etter prosesslovene. Domstolene har ikke i dag et permanent system for digital signatur i slike tilfeller.

Første ledd gir hjemmel for at undertegning kan skje ved bruk av en løsning for elektronisk signatur bestemt av Domstoladministrasjonen. Domstoladministrasjonen har innført en slik midlertidig signaturløsning.

Annet ledd åpner for en løsning som innebærer at det anses likestilt med fysisk underskrift når det er undertegnet på et dokument, som skannes inn eller lastes opp som et bilde, og sendes til domstolens saksbehandlingssystem for registrering. Med skanning menes at et elektronisk bilde av dokumentet opprettes. Bildet må være i et format som kan leses av domstolens systemer. Det kan oversendes domstolen via e-post eller MMS. Før dokumentet legges inn i domstolens saksbehandlingssystem, skal det konverteres til pdf-format.

Etter tvistelovens og straffeprosesslovens regler anses kravet om undertegning å være oppfylt når underskriften er satt på papiret. Overfor andre som er til stede vil det da være klart nok at dokumentet er undertegnet, herunder også dersom dokumentet sirkuleres. Ved digital signering uten fysisk oppmøte og uten et fysisk dokument som sirkuleres, vil situasjonen være en annen. Derfor knyttes tidspunktet for underskriften etter signaturløsningene i lovforslaget § 7 til tidspunktet dokumentet sendes til domstolen for registrering. På denne måten knyttes underskriften til et tidspunkt som dommeren har kontroll over. Når det gjelder signaturløsningen etter første ledd, skal kravet om at dokumentet skal være «sendt», forstås slik at det omfatter den formen for oversendelse eller «avlevering» av signaturen som ligger i funksjonaliteten til denne løsningen. Det forutsettes at dokumentene som blir signert etter fremgangsmåten for de midlertidige signaturløsningene i lovforslaget § 7, blir registrert i domstolens saksbehandlingssystem.

Begge signaturløsningene i lovforslaget § 7 kan benyttes i samme sak, herunder antas det at det vil være aktuelt at en eller flere dommere undertegner på ordinær måte uten å benytte seg av signaturløsningene i § 7, jf. også merknaden til lovforslaget § 8 der dette presiseres i tilknytning til tidspunktet for avsigelse av dom.

Med prosesslovene menes tvisteloven, straffeprosessloven og såkalte spesialprosesslover, slik som skjønnsprosessloven og jordskiftelova. Bestemmelsen om midlertidige signaturløsninger får også anvendelse for andre prosesslover så langt den passer. Det presiseres at bestemmelsen stiller krav om at dokumentet må være sendt til et saksbehandlingssystem for at det kan anses undertegnet. Se nærmere om dette i punkt 5.3.

Til § 8 Midlertidige løsninger for avsigelse av rettslige avgjørelser i saker med flere dommere

De midlertidige signaturløsninger som skal oppfylle kravet til undertegning i prosesslovene frem-

går av lovforslaget § 7. Ved skriftlig avsigelse av rettslige avgjørelser i saker med én dommer, vil det følge naturlig av § 7 om midlertidig signaturløsning at avgjørelsen anses avsagt når den er undertegnet og sendt til domstolen for registrering. Det presiseres for ordens skyld at det også her skal legges til grunn at dokumentet må være sendt. Bestemmelsen i § 8 gir regler om skriftlig avsigelse av rettslige avgjørelser i saker med flere enn én dommer når det benyttes signaturløsning etter § 7.

Som utgangspunkt skal alle rettens medlemmer undertegne på avgjørelsen. Fremgangsmåten for dette er regulert i § 8 første ledd, og er ment å samsvare med måten dette er regulert på i tvisteloven og straffeprosessloven, men med tilpasninger for tilfeller der signaturløsninger etter § 7 benyttes. Etter første ledd anses en rettslig avgjørelse avsagt når alle rettens medlemmer har signert på likelydende dokumenter ved bruk av en signaturløsning etter § 7. På samme måte som etter tvisteloven og straffeprosessloven anses avgjørelsen avsagt når rettens leder eller den han utpeker, som siste dommer, eller ved skriftlig ankebehandling siste fagdommer, har underskrevet avgjørelsen. Tidspunktet for avsigelsen vil være når avgjørelsen som er underskrevet av siste dommer, jf. ovenfor, er sendt til domstolene for registrering i saksbehandlingssystemet. Dette følger av sammenhengen med bestemmelsen om signaturløsninger i § 7, som fastsetter at et dokument anses undertegnet når det er sendt til domstolen for registrering, se for øvrig merknaden til § 7 om dette.

Det forutsettes at rettens leder eller fagdommeren fører kontroll med at dokumentet med slutningen, som sendes til domstolen for registrering, er likelydende med dokumentet som har vært sendt ut for underskriving, slik at notoriteten sikres. For øvrig skal de likelydende avgjørelsene registreres i domstolens saksbehandlingssystem.

Annet ledd åpner for en løsning der en rettslig avgjørelse avsies ved at rettens leder eller en fagdommer denne utpeker, som siste dommer, eller ved skriftlig ankebehandling siste fagdommer, undertegner på slutningen ved en signaturløsning etter § 7, og bekrefter skriftlig sammen med sin underskrift at rettens øvrige medlemmer har godkjent avgjørelsens innhold. Denne bekreftelsen kan fremgå av samme dokument som avgjørelsen eller i et eget dokument med underskrift sammen med avgjørelsen. Det er ikke tilstrekkelig at slik bekreftelse gis gjennom et notat eller en merknad i saksbehandlingssystemet. Av notoritets hensyn skal det fremgå av avgjørelsen med eventuelle vedlegg, registrert i saksbehandlingssystemet,

hvordan den er avsagt. I saker som har vært behandlet muntlig, bør undertegning skje av rettens leder. Godkjenning fra den enkelte dommer kan gis elektronisk, for eksempel i e-post, eller muntlig i et fjernmøte med alle rettens medlemmer til stede. Avgjørelsen anses avsagt skriftlig når rettens leder eller den han utpeker, eller ved skriftlig ankebehandling siste fagdommer, har undertegnet som siste dommer. Tidspunktet for avgjørelsen vil være når avgjørelsen som er underskrevet av siste dommer, jf. ovenfor, er sendt til domstolen for registrering i saksbehandlingssystemet. Dette følger av sammenhengen med bestemmelsen om signaturløsninger i § 7, som fastsetter at et dokument anses undertegnet når det er sendt til domstolen for registrering, se merknaden til § 7. For øvrig skal dokumentet eller dokumentene deretter registreres i domstolens saksbehandlingssystem.

Ved tilfeller der ikke alle dommerne benytter seg av signaturløsning etter § 7, men én eller flere benytter seg av den ordinære løsningen etter tvisteloven eller straffeprosessloven, det vil si uten at undertegningen omfatter en slik «avsendelse» som signaturløsningen i § 7 forutsetter, vil tidspunktet for avgivelse på vanlig måte være tidspunktet for rettens leders, den utpekte fagdommers eller siste dommers underskrift.

Med prosesslovene menes tvisteloven, straffeprosessloven og såkalte spesialprosesslover, slik som skjønnsprosessloven og jordskiftelova. Bestemmelsen om avgivelse av rettslige avgjørelser får også anvendelse for andre prosesslover så langt den passer. Det presiseres at bestemmelsen stiller krav om at avgjørelsen må være sendt til et saksbehandlingssystem for at det kan anses undertegnet og avsagt. Se nærmere om dette i punkt 5.3.

Til § 9 Rådslagning og avgivelse av dom ved fjernmøte

Første ledd gjelder rådslagning i sivile saker med meddommere. Det følger av tvisteloven § 19-3 første ledd annet punktum at avholdelse av rådslagning når meddommere deltar, ikke kan skje ved fjernmøte. Lovforslaget § 9 første ledd gir adgang til å holde rådslagning som fjernmøte også i saker med meddommere.

Annet ledd gjelder avgivelse av dom i saker etter straffeprosessloven. Etter straffeprosessloven § 43 første ledd tredje punktum kan retten enstemmig beslutte at bare rettens leder behøver å være til stede når dommen blir avsagt. Etter § 43 første ledd femte punktum kan enhver dommer kreve at dommen blir avsagt i et rettsmøte der alle

dommerne er til stede, selv om det er truffet slik beslutning. I lovforslaget § 9 annet ledd fastsettes det at et slikt rettsmøte kan avholdes som fjernmøte. Bestemmelsen er inntatt som en særregulering av adgangen til fjernmøte, det vil si i tillegg til den generelle bestemmelsen i lovforslaget § 3, fordi den gjelder domstolens saksbehandling og fordi det ikke skal gjelde en tilsvarende adgang for partene til å uttale seg om adgangen til fjernmøte ved avgivelse av dom.

Til § 10 Undertegning av rettsboken

Første ledd fastsetter at kravet om signatur er oppfylt ved bruk av signaturløsningene i lovforslaget § 7 når det stilles krav om undertegning av rettsboken, jf. tvisteloven § 13-6 fjerde ledd og straffeprosessloven § 26.

Annet ledd åpner for at det er tilstrekkelig at rettsboken i saker etter straffeprosessloven undertegnes av rettens leder eller av en fagdommer denne utpeker. I så tilfelle skal de øvrige dommerne godkjenne rettsboken, og dette skal bekreftes sammen med underskriften fra rettens leder eller fagdommeren som er utpekt. For at rettsboken anses undertegnet, må den være sendt til registrering i domstolens saksbehandlingssystem, i undertegnet stand, eventuelt med en slik undertegnet bekreftelse som kreves etter annet ledd.

Til § 11 Midlertidig løsning for inngåelse av rettsforlik

Tvisteloven § 19-11 regulerer formkrav for rettsforlik, herunder at rettsforliket skal underskrives av partene og rettens medlemmer. Bestemmelsen i lovforslaget § 11 er ment å klargjøre at reglene om midlertidige signaturløsninger også kan anvendes ved rettsforlik. I bestemmelsen fastsettes det at rettsforlik kan undertegnes ved signaturløsninger i lovforslaget § 7. Rettsforliket er inngått når rettens medlemmer, noe som etter lovens ordning også vil kunne være rettmekleren, jf. tvisteloven § 8-5 sjette ledd, eller forlikrådet, jf. § 6-8 sjette ledd, har underskrevet på likelydende dokumenter, og disse er sendt til registrering i domstolens saksbehandlingssystem. Det er for ordens skyld presisert i bestemmelsen at prosessfullmektigene kan underskrive på vegne av partene, noe som følger av prosessfullmakten.

Til § 12 Undertegning av namsboken

Bestemmelsen fastsetter at kravet om at namsmannen skal undertegne namsboken etter

tvangsfullbyrdelsesloven § 5-19 første ledd er oppfylt ved bruk av signaturløsningene i lovforslaget § 7. *Annet punktum* presiserer at det gjelder et vilkår om at dokumentet må være sendt til registrering, jf. § 7, og at den signerte namsboken skal sendes til registrering i namsmannens saksbehandlingssystem.

Til § 13 Krav til utleveringsbegjæring fra fremmed stat

Etter bestemmelsen kan en fremmed stat fremsette en utleveringsbegjæring ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler. Begjæringen skal ettersendes per post så snart situasjonen tillater det.

I *annet og tredje ledd* gjøres det unntak fra kravet om at det ved begjæring om utlevering skal vedlegges original eller bekreftet avskrift av pågripelsesbeslutningen eller annen beslutning som er utferdiget i samsvar med vedkommende stats lovgivning eller original eller bekreftet kopi av fellende dom, slik utleveringsloven § 13 nr. 3 og nr. 4 foreskriver. Det er tilstrekkelig at beslutningen eller fellende dom vedlegges utleveringsbegjæringen i kopi. Bestemmelsen i § 13 er ment som et supplement til utleveringslovens gjeldende regler.

Fjerde ledd fastsetter at Justis- og beredskapsdepartementet skal foreta rimelige undersøkelser for å sikre at utleveringsbegjæringen er fremsatt av kompetent myndighet i den anmodende staten. Undersøkelsen foretas for å sikre utleveringsbegjæringens autenticitet.

I praksis innebærer endringen at fristen etter utleveringsloven § 20 nr. 2 er avbrutt når Utenriksdepartementet, eventuelt Justis- og beredskapsdepartementet, har mottatt en elektronisk og tilstrekkelig komplett utleveringsbegjæring fra kompetent utenlandsk myndighet. Den elektroniske utleveringsbegjæringen kan videresendes påtalemyndigheten etter utleveringsloven § 14, og bringes inn for retten for avgjørelse. Retten kan videre avsi kjennelse for om vilkårene for utlevering foreligger, jf. utleveringsloven § 17.

Til § 14 Elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger fra fremmed stat

Bestemmelsen gjelder adgangen til elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger fra fremmed stat, jf. forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 første ledd. Bestemmelsen i § 14 fastsetter at rettsanmodninger kan fremsendes

ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler uten at det følger av overenskomst med fremmed stat eller avtale for øvrig. Videre presiseres det at rettsanmodninger fra stater som ikke er EU-medlemmer eller deltar i Schengen-samarbeidet, først skal ettersendes per post så snart situasjonen med utbruddet av covid-19 tillater det.

Det gjøres ingen endringer i forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 annet ledd.

Til § 15 Ikraftsetting og opphevelse

Det følger av *første ledd* at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det tas sikte på at dette skal skje så raskt som mulig og senest når midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 opphører å gjelde i henhold til koronaloven § 4 annet ledd. Ved ikraftsettingen av loven tar departementet sikte på å oppheve forskriften samtidig.

I *annet ledd* foreslås det at den midlertidige loven oppheves fra 31. desember 2020. Dersom konsekvensene som følge av utbruddet av covid-19 vedvarer ut over dette tidspunktet, kan Stortinget forlenge lovens varighet i et nytt lovvedtak. Det vil også være mulig å oppheve loven tidligere om det ikke lenger er behov for den.

Til § 16 Overgangsregler

Bestemmelsen gir overgangsregler for saker som verserer i domstolene når den midlertidige loven opphører å gjelde. Dersom retten forut for opphevelsestidspunktet i § 15 annet ledd har besluttet å behandle en sak i samsvar med loven, eller behandlingen innen samme tidspunkt er påbegynt, skal loven fortsatt regulere behandlingen inntil saken er avsluttet i instansen.

Et eksempel er hvis lagmannsretten før opphevingstidspunktet har besluttet skriftlig behandling av en begrenset anke over dom i straffesak, jf. § 5. Den skriftlige behandlingen vil i så fall kunne avsluttes til tross for at den midlertidig loven har opphørt å gjelde, og selv om det ikke ville vært hjemmel for å behandle saken skriftlig etter straffeprosessloven § 333.

Det er ikke behov for å regulere overgangen fra midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 til midlertidig lov. Reglene som foreslås i loven er tilnærmet identiske med forskriftens bestemmelser, og det forutsettes at loven skal tre i kraft før forskriften oppheves.

Annet ledd gir en alminnelig hjemmel for Kongen til å fastsette overgangsregler.

Midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1 *Formål og virkeområde*

Lovens formål er å tilrettelegge for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, politiet og påtalemyndigheten mv. ved å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19.

Loven gjelder så langt den passer for forliksrådene og jordskifterettene.

§ 2 *Folkerettslige begrensninger*

Loven gjelder med de begrensninger som følger av overenskomster med fremmede stater eller av folkeretten for øvrig.

Kapittel 2. Saksbehandlingen i domstolene mv.

§ 3 *Fjernmøter og fjernavhør*

Retten kan beslutte at rettsmøter helt eller delvis skal holdes som fjernmøter, og at avhør skal gjennomføres som fjernavhør, når det er nødvendig og ubetenkelig. I straffesaker bør det særlig legges vekt på sakens karakter og siktedes rettigheter, og siktede skal sikres adgang til fortrolig kommunikasjon med sin forsvarer under møtet. Retten kan beslutte at tolking skal gjennomføres som fjerntolking når det er forsvarlig.

Før retten treffer beslutning om fjernmøter og fjernavhør, skal partene gis anledning til å uttale seg.

Beslutning om fjernmøte, fjernavhør eller fjerntolking etter første ledd kan ikke ankes.

§ 4 *Skriftlig behandling av fengslingsforlengelser mv.*

Når det er forsvarlig, kan retten behandle en sak skriftlig dersom fjernmøte eller fjernavhør ikke lar seg gjennomføre eller er uforholdsmessig byrdefullt og saken gjelder

- a) spørsmål om fortsatt varetektsfengsling etter straffeprosessloven § 184, jf. § 185, eller forlenget internering etter utlendingsloven § 106 b,
- b) opprettholdelse eller ileggelse av besøksforbud, unntatt sak om besøksforbud i eget hjem, jf. straffeprosessloven § 222 a, eller
- c) opprettholdelse av midlertidig tilbakekall av førerrett og beslag av førerkort, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 3.

Saker etter første ledd bokstav a og c kan også behandles skriftlig når siktede eller utlendingen har samtykket i dette og skriftlig behandling er forsvarlig. Tilsvarende gjelder ved samtykke fra partene i sak om besøksforbud etter straffeprosessloven § 222 a.

Dersom siktede eller utlendingen anfører vesentlig nye forhold, kan saker etter første ledd bokstav a kun behandles skriftlig når det er gitt samtykke. Det samme gjelder når påtalemyndigheten begjærer fullstendig isolasjon i medhold av straffeprosessloven § 186 a, eller når det har gått minst 90 dager siden forrige gang et spørsmål om fengsling eller internering ble avgjort på grunnlag av et ordinært rettsmøte eller fjernmøte.

Før retten treffer beslutning om skriftlig behandling, skal partene gis anledning til å uttale seg.

Beslutning om skriftlig behandling etter denne paragrafen kan ikke ankes.

§ 5 *Skriftlig behandling av begrenset anke til lagmannsretten over dom i straffesak*

Når det er forsvarlig, kan retten beslutte at anke til lagmannsretten over dom i straffesak som ikke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, skal treffes på grunnlag av skriftlig behandling eller av en kombinasjon av skriftlig behandling og rettsmøte.

Retten kan ikke uten partenes samtykke treffe beslutning etter første ledd når

- a) smittefaren i tilstrekkelig grad kan avhjelpes ved bruk av fjernmøte eller fjernavhør, med mindre slik bruk medfører ulemper som ikke står i et rimelig forhold til den betydning muntlig behandling har i saken, eller
- b) anken gjelder avgjørelse om straff eller rettsfølge som nevnt i straffeprosessloven § 2 første ledd nr. 1 for lovbrudd som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år.

Før retten treffer beslutning etter første ledd, skal partene gis anledning til å uttale seg. Straffeprosessloven § 333 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende for saker som behandles etter denne paragrafen. Straffeprosessloven § 332 gjelder ikke ved behandlingen.

Beslutning om skriftlig behandling eller kombinert skriftlig og muntlig behandling etter denne paragrafen kan ikke ankes.

§ 6 *Skriftlig behandling av anke til Høyesterett over dom i straffesak*

Høyesteretts ankeutvalg kan bestemme at anke over dom i straffesak skal behandles skriftlig når sakens spørsmål egner seg for det og skriftlig behandling er forsvarlig.

Før retten treffer beslutning om skriftlig behandling, skal partene gis anledning til å uttale seg. Partene skal etter beslutningen inngi skriftlige innlegg, som sammen med det som fremkommer ved et eventuelt rettsmøte etter tredje ledd, utgjør avgjørelsesgrunnlaget i saken. De skal hver inngi minst ett innlegg, men kan inngi to.

Retten kan bestemme at det etter de skriftlige innleggene skal holdes et rettsmøte til muntlig behandling av ett eller flere enkeltspørsmål i saken. Når det holdes rettsmøte etter de skriftlige innleggene, gjelder de alminnelige reglene for muntlig ankebehandling så langt de passer.

§ 7 *Midlertidige signaturløsninger*

Ved krav om undertegning av rettslige avgjørelser i prosesslovene kan undertegningen skje ved bruk av en betryggende løsning for elektronisk signatur bestemt av Domstoladministrasjonen. Avgjørelsen anses undertegnet når den er signert ved bruk av en løsning som nevnt i første punktum og er sendt til registrering i domstolenes saksbehandlingssystem.

Undertegning kan også skje ved at et bilde av avgjørelsens slutning med underskrift sendes til registrering i domstolenes saksbehandlingssystem, eller ved at avgjørelsens slutning med underskrift skannes og sendes til slik registrering.

§ 8 *Midlertidige løsninger for avsigelse av rettslige avgjørelser i saker med flere dommere*

Rettslige avgjørelser etter prosesslovene kan avsies ved at alle rettens medlemmer underskriver på likelydende dokumenter med avgjørelsens slutning ved bruk av signaturløsning som nevnt i § 7 første eller annet ledd. Rettens leder, eller en fagdommer denne utpeker, skal underskrive til slutt. Avgjørelsen anses avsagt når rettens leder eller fagdommeren denne har utpekt, har underskrevet og sendt avgjørelsen til registrering i domstolenes saksbehandlingssystem.

Rettslige avgjørelser kan også avsies ved at avgjørelsen undertegnes i samsvar med § 7 første eller annet ledd av rettens leder eller en fagdommer denne utpeker, og denne dommeren bekref-

ter skriftlig at rettens øvrige medlemmer har godkjent avgjørelsens innhold. En slik bekreftelse skal undertegnes av rettens leder eller fagdommeren denne har utpekt, og fremgå enten av samme dokument som avgjørelsen eller i et eget dokument med underskrift. Avgjørelsen anses som avsagt når rettens leder eller den utpekte fagdommeren har underskrevet og sendt avgjørelsen med bekreftelsen til registrering i domstolenes saksbehandlingssystem.

§ 9 *Rådslagning og avsigelse av dom ved fjernmøte*

Når det avholdes rådslagning med meddommere, kan dette skje ved fjernmøte.

Et rettsmøte for å avsi dom etter krav fra en dommer etter straffeprosessloven § 43 første ledd femte punktum kan avholdes som fjernmøte.

§ 10 *Undertegning av rettsboken*

Rettsboken kan undertegnes etter reglene om midlertidige signaturløsninger i § 7.

Rettsbok over forhandlinger i saker etter straffeprosessloven anses undertegnet når den er underskrevet av rettens leder eller en fagdommer som denne utpeker, som skriftlig bekrefter sammen med sin underskrift at rettens øvrige medlemmer har godkjent rettsbokens innhold.

§ 11 *Midlertidig løsning for inngåelse av rettsforlik*

Rettsforlik kan undertegnes ved at partene eller partenes prosessfullmektig og rettens medlemmer underskriver på likelydende dokumenter med rettsforliket etter fremgangsmåten i § 7 første eller annet ledd. Rettens leder underskriver til slutt.

§ 12 *Undertegning av namsboken*

Namsboken kan undertegnes etter reglene om midlertidige signaturløsninger i § 7. Den signerte namsboken anses som undertegnet når den er sendt til registrering i namsmannens saksbehandlingssystem.

Kapittel 3. Internasjonalt rettslig samarbeid

§ 13 *Krav til utleveringsbegjæring fra fremmed stat*

Begjæring om utlevering fra fremmed stat kan fremsettes ved bruk av elektronisk kommunikasjonsmiddel til kompetent norsk myndighet. Original utleveringsbegjæring skal ettersendes per post så snart det er mulig.

Ved begjæring om utlevering til rettsforfølging vedlegges kopi av pågripelsesbeslutningen eller annen beslutning som er utferdiget i samsvar med vedkommende stats lovgivning og som forut-

setter at det er skjellig grunn til mistanke mot vedkommende for den straffbare handlingen.

Ved begjæring om utlevering til fullbyrding av dom vedlegges kopi av den fellende dommen.

Justis- og beredskapsdepartementet skal foreta rimelige undersøkelser for å sikre at den elektroniske utleveringsbegjæringen er fremsatt av kompetent myndighet i den anmodende staten.

§ 14 *Elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger fra fremmed stat*

Rettsanmodning fra en fremmed stat kan fremsendes ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler. Rettsanmodninger fra stater som ikke deltar i Schengen-samarbeidet eller er medlem av EU, skal ettersendes per post så snart det er mulig.

Kapittel 4. Ikraftsetting og overgangsregler

§ 15 *Ikraftsetting og oppheving*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de ulike bestemmelsene til forskjellig tid.

Loven oppheves 31. desember 2020.

§ 16 *Overgangsregler*

Dersom en behandlingsmåte med hjemmel i denne loven er besluttet eller påbegynt før opphevingstidspunktet i § 15 annet ledd, skal loven gjelde ved behandlingen inntil saken er avsluttet i instansen.

Kongen kan gi forskrift om overgangsregler.

